

Maija Rautasuo

Muusikko, musiikkikasvattaja vai molemmat?

Kymenlaaksolaisten musiikinopettajien kokemuksia muusikkoudesta

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Filosofinen tiedekunta

Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

01.11.2018

Tiedekunta		Osasto		
Filosofinen tiedekunta		Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto		
Tekijät				
Maija Rautasuo				
Työn nimi				
Muusikko, musiikkikasvattaja vai molemmat? Kymenlaaksolaisten musiikinopettajien kokemuksia muusikkoudesta				
Pääaine	Työn laji		Päivämäärä	Sivumäärä
Kasvatustiede	Pro gradu -tutkielma	x	1.11.2018	Sivuja 73
	Sivuainetutkielma			Liitteitä 3
	Kandidaatin tutkielma			
	Aineopintojen tutkielma			
Tiivistelmä				
<p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille musiikinopettajien omia muusikkokokemuksia ja selvittää onko aiemmilla instrumenttiopinnoilla, sukupuolella ja perheellä sekä muusikkouden toteuttamisella vaikutusta muusikkokokemuksen muodostumiseen. Tulosten pohjalta pohdin myös, miten muusikkoutta voisi hyödyntää opetuksessa. Haastattelin tutkimukseeni kymenlaaksolaisia musiikinopettajia (N=8), joista 5 on naisia ja 3 miehiä. Aineistonkeruu tapahtui kahdessa osassa. Keräsin pohjatiedot survey-kysymyslomakkeella ja saamieni tietojen perusteella laadin haastattelukysymykset. Käytän aineiston analyysimenetelmänä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimuksen tulokset kertovat omakohtaisista kokemuksista eikä niitä voi aineiston pienuuden takia yleistää. Tulokset tarjoavat silti hyödyllistä tietoa musiikinopettajien muusikkokokemuksesta sekä siitä, miten muusikkoutta voidaan hyödyntää opetustyössä. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että sukupuolella ei ole merkitystä muusikkouden toteuttamiselle enää tänä päivänä, mutta perhe-elämällä on rajoittavia vaikutuksia etenkin lasten ollessa pieniä. Muusikkokokemukseen vaikuttaa pitkälti oma harrastuneisuus musiikin parissa ennen ammattiopintoja sekä se mitä työn ohella tekee. Tärkeää ei ole se millaisia tutkintoja on tehnyt, vaan se, että on opiskellut musiikkia tavalla tai toisella.</p> <p>Muusikon työ on suhteellisen helppo yhdistää opettajan työhön, jossa on vakituiset työajat. Työaika suurempi syy opetustyön tekemiselle on palkka. Vakituinen palkka on etenkin perheellisille hyvin tärkeä. Se, että opetustyöhön voi yhdistää muusikon työt, on monelle ideaali tilanne. Parhaimmillaan muusikkona toimiva opettaja voi ohjata nuoria musiikin pariin ja kertoa muusikon työstä siitä kiinnostuneille. Valveutunut opettaja osaa kuunnella oppilaiden omia musiikillisia mieltymyksiä ja hyödyntää niitä soveltuvien osin musiikinopetuksessa. Tärkeintä on kuitenkin tunnistaa itsestään omat vahvuudet ja taidot ja tuoda niitä opetukseen mukaan. Kaikkien opettajien ei tarvitse olla keikkailevia muusikoita, vaan jokaisella on omat tapansa tuoda esille omaa musiikillista osaamistaan. Oman ammatillisen identiteetin hahmottaminen voi parhaimmillaan rikastuttaa opetustyötä ja antaa tilaa omalle luovalle tuottamiselle.</p>				
Avainsanat				
musiikkikasvattaja, musiikinopettaja, muusikkous, ammatti-identiteetti, pedagogiikka, sukupuoli, työ ja perhe				

Faculty		School		
Philosophical Faculty		School of Applied Educational Science and Teacher Education		
Author				
Maija Rautasuo				
Title				
Musician, music educator or both? Musician experiences told by music teachers from Kymenlaakso				
Main subject	Level	Date	Number of pages	
Education	Master's Thesis	x 1.11.2018	Pages 73	
			Attachement 3	
Abstract				
<p>This study sheds light on music teachers' <i>musician experiences</i>. I am researching how early instrument studies, gender and family and the ways of being a musician effect on one's musician experience and how it can benefit music educators work. I interviewed music teachers from Kymenlaakso (N=8). Five of the interviewees were female and three were male. I collected data in two parts. First, I made a survey and then I conducted interviews based on the survey for each of the candidates. I used a theory-driven content analysis method as a tool to analyze the data.</p> <p>Due to the results revealing personal experiences and the number of candidates being quite small, the results can not be generalized, instead they give us valuable information about musician experiences and how these experiences can be used in schools. Based on the results, one can say that gender has nothing to do with being a musician these days but having a family can be quite a limiting factor especially when the children are very young. More important is how much one has played music before the professional studies at the university. It is not important how advanced courses you have taken, but how much you have played.</p> <p>Musicians profession is relatively easy to carry out at the same time as being a music teacher. As a teacher you have regular hours and salary. The salary is the main reason not to leave the job as a teacher especially when you have family and children. The regular working hours makes it easier to work as a musician alongside and combining it to a music educators job, is quite ideal. A teacher who also works as a musician can be very helpful to those students who are interested in studying music and become musicians themselves. The most important is to notify your own strengths and use them in your work as a music teacher. Not everybody has to be musician and do gigs alongside with teaching. Teachers should bring out their best qualities and skills into teaching. One must identify their own professional identity and bring it along to their work. This could bring more creativity into work.</p>				
Keywords				
music educator, music teacher, musician, professional identity, pedagogy, gender, work and family				

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. MUSIIKKIKASVATUS	3
2.1 Musiikkikasvatuksen tavoitteet	3
2.2 Musiikkikasvattajan haasteet tänä päivänä	5
2.3 Musiikin aineenopettaja	9
3. MUUSIKKOUS	11
3.1 Muusikkous – mikä tekee muusikon?	11
3.2 Musiikki ja sukupuoli	13
4. AMMATILLINEN IDENTITEETTI	16
4.1 Ammatillisen identiteetin muodostuminen	16
4.2 Vanhemmuus ja työ	20
5. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
6. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
6.1 Kvalitatiivinen tutkimusote	25
6.2 Aineiston analyysi	26
6.3 Tutkimusaineisto ja aineistonkeruu	28
6.3.1 Tutkimuksen kohderyhmä	28
6.3.2 Aineistonkeruu	30
7. MUUSIKKOUS - SEN TOTEUTTAMINEN JA KOKEMINEN	33
7.1 Muusikon määritelmät haastateltavien mukaan	33
7.2 Muusikkouden kokeminen	36
7.3 Muusikkouden toteuttaminen ja kehittäminen	39
7.4 Musiikkikasvattajan työ muusikkouden kehittäjänä	46
8. PERHE JA SUKUPUOLI	48
8.1 Perhe ja muusikkous	48
8.2 Sukupuolen merkitys muusikkouden toteuttamisessa	51
9. MUSIIKKITAUSTA	53
9.1 Aiemmat instrumenttiopinnot ja niiden koettu vaikutus	53
9.2 Instrumenttiopinnoista työn ohella	58
9.3 Musiikki ja opettaminen tässä ja nyt	60
10. POHDINTA	62

10.1 Tutkimustulosten yhteenveto.....	62
10.2 Tutkimuksen luotettavuus, yleistettävyys ja eettisyys.....	65
10.3 Jatkotutkimus.....	66
11. LOPUKSI.....	68
LÄHDELUETTELO	69
LIITTEET.....	i
LIITE 1. Kutsu alkukartoitukseen ja ohjeet tutkimuksen etenemisestä	i
LIITE 2. Alkukartoituskysely	ii
LIITE 3. Haastattelukysymykset	iii

1. JOHDANTO

Musiikinopettajalla on valtavasti osaamista musiikin jokaisella osa-alueella. Oppilaiden silmissä opettaja näyttäytyy usein multi-instrumentalistina, joka osaa soittaa ja tehdä mitä vain. Tämän suuren illuusion takana opettaja saattaa kuitenkin kokea jotkin osa-alueet suurena selviytymisenä. Musiikkikasvattaja ei ole koulutukseltaan muusikko, mutta kokevatko työssä käyvät musiikinopettajat olevansa myös muusikoita suuren osaamisensa ansiosta?

Kun tarkastelee uutta opetussuunnitelmaa, käy ilmi, että musiikinopettajan osaamisalue on hyvin laaja. Siihen sisältyy niin kasvatuksellisia kuin puhtaasti musiikillisiakin taitoja. Moni musiikinopettajaksi päätenyt on harrastanut musiikkia tavoitteellisesti koko pienen ikänsä ennen opettajankoulutukseen hakeutumista. Monilla osaamista ja tietotaitoa on siis kertynyt paljon myös koulutuksen ulkopuolelta. Musiikinopettaja pääsee harvoin näyttämään taidollisesti parastaan, mutta monia musiikillisia taitoja pystyy soveltamaan opetukseen niin peruskoulussa kuin lukiossakin. On pitkälti itsestä kiinni, haluaako tuoda omaa osaamistaan esille ja tehdä opetuksesta persoonallista.

Tässä tutkimuksessa haastattelen Kymenlaaksoalaisia musiikinopettajia heidän muusikkokokemuksestaan. Siitä, kokevatko he olevansa myös muusikoita ja miten he tätä muusikkoutta toteuttavat. Olennaista on myös se, miten haastateltavat ovat kokeneet musiikkitaustansa vaikuttaneen tämänhetkiseen tilanteeseen sekä ammatti-identiteettiin. Ja koska tutkimushenkilöt ovat sekä miehiä että naisia, on myös oleellista kysyä sukupuolen sekä perheen merkityksestä.

Tutkimukseni taustalla vaikuttavat opetussuunnitelman ja yhteiskunnan luoma paine opettajan muusikkoudesta, vaikka ne eivät suoraan määrittele tätä tutkimusta. Ne antoivat silti syyksensä tutkimuksen tekemiselle. Myös kandidaatin tutkielmani tuloksilla oli merkitystä tämän tutkimuksen synnyssä. *Opettaja muusikkona - kahden ammatin yhdistämisestä ja sen vaikeudesta* -tutkielmassa haastattelin kahta opettajaa heidän muusikkoudestaan. Molemmat tekivät aktiivisesti muusikon töitä opettajan töiden ohella. Tutkielman tarkoituksena oli tuoda esille muusikkona toimivien opettajien näkemyksiä ja omia kokemuksia näiden kahden ammatin yhdistämisestä, sen vaikeudesta ja kannattavuudesta sekä selvittää miten ammatit mahdollisesti ovat rikastuttaneet toisiaan. Tulokset olivat myönteisiä ja herättivät mielenkiinnon tutkia opettajien muusikkoutta hieman syvemmin.

Olen itse hyvin aktiivinen musiikin harrastaja ja opiskelen opettajan tutkintoni ohelle myös laulunopettajan pätevyyttä. Aihe siis sivuaa myös omaa mielenkiintoani aiheen tiimoilta. Oma tilanteeni antaa perspektiiviä haastatteluihin sekä ymmärrystä näiden haastateltavien opettajien elämäntilanteita kohtaan. Tärkein syy tutkimukselleni tulee kuitenkin puhtaasti tämän päivän haasteista ja paineista, joita osaamiselle asetetaan. Voisiko muusikon koulutus antaa tukea tämän päivän musiikinopettajille?

2. MUSIIKKIKASVATUS

2.1 Musiikkikasvatuksen tavoitteet

Vuoden 2014 opetussuunnitelmassa yksi opetuksen suurista tavoitteista ja muutoksista on laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaiseen osaamiseen kuuluu seitsemän osa-alueita: ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1), kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2), itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3), monilukutaito (L4), tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5), työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) ja osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen (L6). Nämä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet viitoittavat myös musiikin opetusta. (Opetushallitus 2014, 20–24.) Opettajan tuleekin pohtia opetusta suunnitellessaan mitkä näistä laaja-alaisista osa-alueista voisi ottaa mukaan musiikin opetukseen ja miten ne voisi mielekkäästi toteuttaa.

Musiikki on ollut ja on edelleen toiminnallinen oppiaine ja näin ollen musiikillinen toiminta on opetuksen lähtökohta jatkossakin. Uusi opetussuunnitelma painottaa musiikillisia taitoja, joiden oppimiseen tarvitaan muiden muassa tietoja, sisältö, hahmottamista sekä peruskäsitteiden hallintaa. Enää ei korosteta täysin puhtaasti laulamista tai täydellistä soittotaitoa, vaan myös luovaa musiikin tuottamista, mikä toisaalta tuo aivan uusia ulottuvuuksia oppilaiden

arviointiin. Kuten Daniel J. Levitin (2010, 194) asian niin ytimekkäästi ilmaisee, musiikin-tunnit opettavat meitä kuuntelemaan ja nopeuttavat taitoamme eritellä musiikin rakenteita ja muotoja, jolloin meidän on helpompi kertoa, millaisesta musiikista pidämme ja millaisesta emme. Hoffer & Hoffer (1982) ovat jo 80-luvulla korostaneet musiikin tärkeyttä oppiaineena sekä merkitystä oppilaiden itseilmaisun kehittäjänä. Musiikin tärkeys oppiaineena ei ole noista ajoista suinkaan vähentynyt, vaan päinvastoin jopa kasvanut.

Heidi Partin tutkimuksessa *Muuttuva muusikkous koulun musiikinopetuksessa* (2016) pureudutaan juuri tähän uuden opetussuunnitelman tuomiin muutoksiin. Valtakunnallinen *Musiikin luova tuottaminen kouluissa* -kyselytutkimus toteutettiin vuonna 2014 sähköisenä kyselynä, johon ottivat osaa ylä- ja alakouluissa sekä lukioissa musiikkia opettavat luokanopettajat sekä musiikin aineenopettajat (N= 618). Yksi tutkimuksen olennaisimmista kysymyksistä koskee nimenomaan luovaa tuottamista eli millä tavoin musiikin luovan tuottamisen opetus toteutuu kouluissa ja millaisia välineitä opettajilla on käytössään opetuksensa tueksi. (Partti 2016, 5, 10.) Kysymys on hyvin tärkeä, sillä luovan musiikin tuottamisen käsite on opetussuunnitelmassa valtavan suuri lisä ja muutos opettajan työhön. Tutkimustulokset osoittavat, että musiikin luovaan tuottamiseen liittyvät työmuodot lukeutuivat satunnaisesti tai harvoin tapahtuvien työmuotojen joukkoon. Olemme siirtymässä kovaa vauhtia reproduktiivisesta musiikkikasvatuksesta kohti produktiivista paradigmaa. (Partti 2016, 9.)

Opetussuunnitelmaa tutkittaessa korostuvat myös monipuoliset työskentelytavat. Monipuoliset työtavat tuovat oppilaille oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia, sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa (Opetushallitus 2014, 30). Työskentelytapoja muuttamalla voimme vaikuttaa positiivisesti oppilaiden oppimiskokemuksiin ja auttaa heitä toteuttamaan luovaa toimintaa. Musiikinopetuksessa erilaisia työtapoja voivat olla esimerkiksi ryhmätyöt, yhteismusisointi, konserttikäynnit sekä muut vierailut, sävellyttäminen ja säveltäminen, musiikkiliikunta sekä monet muut. Opetussuunnitelma ei anna valmiita työskentelytapoja tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi, vaan vastuu jää opettajalle – ja hyvä niin. Opettaja voi toteuttaa opetustaan monin eri tavoin ja sisällyttää eri toimintatapoja mielekkäästi eri aiheiden ympärille kullekin ryhmälle ja tavoitteeseen sopivalla tavalla.

2.2 Musiikkikasvattajan haasteet tänä päivänä

Monipuolisuus

Tämän päivän musiikinopettajan tulisi olla ennen kaikkea musiikin moniammattilainen. Tämä on havaittavissa jo musiikkikasvatuksen valintakokeissa, jotka ovat moniosaiset ja edellyttävät hakijaltaan laajaa instrumenttien hallintaa ja musiikillista osaamista. Esimerkiksi Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen peräti kolmivaiheisissa valintakokeissa testataan hakijan musikaalisuutta, pedagogisia kykyjä ja musiikillista yleissivistystä ja kirjallisia taitoja. Valintakokeissa hakijan tulee soittaa ja laulaa lautakunnalle useampaan eri otteeseen yksin sekä erilaisissa kokoonpanoissa, kirjoittaa essee, tehdä rytmi- ja säveltapailutestit, osallistua keskusteluun sekä antaa pienimuotoinen opetusnäyte. Valintakokeessa testataan niitä valmiuksia, joita tarvitaan opinnoissa ja työelämässä. Toni Mäkinen, Taideyliopiston Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen aineryhmän varajohtaja kertoi vuonna 2014 tehdyssä haastattelussa, että koulutukseen haetaan nimenomaan koulutettavissa olevia, musiikillisesti lahjakkaita persoonia. Monipuoliset musiikilliset taidot, pedagoginen osaaminen ja sosiaaliset valmiudet takaavat koulutettavuuden ja auttavat pärjäämään opettajan tehtävissä. (Taideyliopisto, 2014). Koulutukseen hakeutuvan tulee siis olla lähtökohtaisesti jo moniosaaja musiikin laajalla kentällä, ei niinkään yhden alan ammattilainen.

Monipuolisuuden haasteellisuutta puoltaa myös Minna Muukkosen artikkeli (2011) *Koulujen musiikinopetuksen järjestämisen haasteita ja näkymiä musiikin aineenopettajakoulutukseen*. Muukkonen esittää artikkelissaan Toive-hankkeen tuloksia, joiden mukaan musiikinopetuksen yksi suurista haasteista on myös epäpätevien opettajien määrä, minkä ajatellaan johtuvan tuntiresurssien pienestä määrästä. Mitä pienemmät tuntiresurssit, sitä todennäköisempää on palkata työhön epäpätevä opettaja. Opetuksen tavoitteena on aina tarjota oppilaille mahdollisimman pätevää ja opetussuunnitelman mukaista opetusta ja mikäli opettajista vain osa on muodollisesti päteviä, vaikuttaa tämä väistämättä oppilaan saamaan opetukseen. Suuri epäpätevien musiikinopettajien määrä sekä toisaalta myös luokanopettajakoulutuksen vähäinen taideaineiden opetus aiheuttavat varteenotettavan huolen siitä, saavatko lapset ja nuoret opetussuunnitelman mukaista opetusta. Kuten artikkelissa esitetään, ”eriarvoistumisen vähentämiseksi olisi oleellista kiinnittää huomiota musiikin opetuksen järjestämiseen,

virkarakenteiden joustavaan muodostamiseen ja huolehtimiseen siitä, että musiikin opetus koko perusopetuksessa olisi pätevissä käsissä.” (Muukkonen 2011, 29, 38.)

Monipuolisuuden voidaan sanoa olevan tämän vuosikymmenen rikkaus, mutta myös suurin haaste. Monipuolisuuden haaste ei koske ainoastaan työelämää, vaan ulottuu myös opintoihin. Pohjannon (2010, 22) tutkimuksessa opintojen monipuolisuus koettiin toisinaan lähes mahdottomana vaatimustasona, mikä joissakin tapauksissa on johtanut jopa identiteetti- ja itsetuntovaikeuksiin. Jo opiskeluvaiheessa nuoret opettajanalut kokevat painetta hallita jokaisen osa-alueen ja työelämässä nuoret saattavat kokea suuria riittämättömyyden tunteita. Myös Huhtinen-Hildén on (2012, 164) tutkinut musiikin opettamista ja hänen saamiensa tulosten mukaan opiskelukuorman kestämistä helpottaa oivallus opettajaksi oppimisen elämänmittaisesta prosessista. Kukaan ei ole valmis opettaja saadessaan maisterin paperit, vaan opettajan ammattiin oppiminen alkaa työelämään siirryttäessä. Monista tulevista haasteista selviää paljon helpommin, jos ottaa uudet tilanteet vastaan mahdollisuutena oppia jotakin uutta.

Oppimateriaali

Muuttuva yhteiskunta ja trendit heijastuvat hyvin voimakkaasti nimenomaan musiikinopetukseen, sillä oppimateriaalin (esimerkiksi nuotit) tulisi olla ajankohtaista sekä motivoivaa. Uusia musiikin oppikirjoja ei tehdä samaan tahtiin kuin ennen ja esimerkiksi uusin lukion musiikinkirja on vuodelta 2010. Ei tietenkään ole oletusarvo, että musiikinopettaja laatisi oman oppimateriaalinsa eli kirjoittaisi kaikki nuotit, mutta musiikinopettajan työhön kuuluu silti olennaisesti materiaalin hankinta. Nuottihankintoja helpottavat kuitenkin kollegojen apu sekä erilaiset ryhmät, kuten Facebookissa toimiva ”mistä saisin tämän nuotin”-ryhmä. Tällaisissa yhteisöissä korostuu moniammatillisuus ja tähän uuden opetussuunnitelmankin myötä pyritään. Jaetaan omaa tietoutta muille.

Luova tuottaminen

Opetussuunnitelman muutokset ovat tuoneet myös arviointiin aivan uuden näkökulman ja haasteen. Opetussuunnitelman sisällöistä nousevat hyvin vahvasti esille sanat luova ja luovuus. Musiikin osalta luova tuottaminen on läsnä tavalla tai toisella aina. Luovuus perustuu aina oppilaiden omille näkemyksille ja kokemuksille, joten joskus opettajan voi olla vaikea ymmärtää oppilaan tuotosta tai tämän tekemiä musiikillisia valintoja. Opetussuunnitelmasta voidaan poimia suoraan 6. luokan tavoitteista eräs kohta, jossa nousee selvästi luovuus esille:

T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tietoja viestintäteknologiaa käyttäen.

(Opetushallitus 2014, 265)

Kyseessä on siis sisällöllisesti luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin eli oppilas keksii omia ratkaisuja välineinään esimerkiksi ääni, musiikki, kuva tai jokin muu ilmaisutapa (Opetushallitus 2014, 265). Opettajan haasteena onkin prosessin arvioiminen. Miten arvioidaan luovaa tekemistä ottamatta liikaa huomioon lopputulosta. Tässä ollaan suuren haasteen edessä. Yksi ratkaisu luovan tuottamisen toteuttamiselle löytyy musiikkiteknologiasta. Bromanin & Veijosen tutkimustuloksista paljastui, että opettajat sekä opiskelijat kokivat teknologian soveltuvan luovan tuottamisen välineeksi (Broman & Veijonen 2016, 116). Voisiko siis musiikkiteknologisten valmiuksien lisääminen auttaa opettajia luovan tuottamisen toteuttamisessa? Yksi suurimmista syistä luovan tuottamisen toteuttamisen vähyydelle koululuokissa, viitaten Partin (2014) tutkimustuloksiin, on luultavasti arviointiin liittyvä problematiikka. Luovuuden ja prosessien arviointi on kiistatta erilaista ja vaatii uudenlaista lähestymistapaa sekä kriteerejä.

Realiteetit

Marja-Leena Juntunen (2017, 2) kiteytti ”Musiikinopettajaihanteita ennen ja nyt: musiikinopetuksen laaja-alaisesta ammattilaisuudesta kohti yhteiskunnallista vastuuta”-virkaanastujaisesityksessään musiikinopettajan kolme keskeistä tavoitetta: musiikinopettajan tulisi kyetä toteuttamaan valtakunnallisen opetussuunnitelman asettamia tavoitteita; opettajalla tulisi olla valmiudet toimia aikakauden opettajaihanteiden mukaisesti ja hänellä tulisi olla valmiudet vastata työelämän ja yhteiskunnan asettamiin haasteisiin. Juntusen laatimat tavoitteet ovat hyvin ajankohtaiset ja tärkeitä, mutta myös haasteellisia. Etenkin aikansa opettajaihanteen mukaan toimiminen voi olla hyvinkin haasteellista ja problemaattista. Tämän aikakauden opettajaihante ei ole yhtä yksiselitteinen kuin esimerkiksi 40 vuotta sitten ja nykyaikana opetustyötä tehdään pitkälti oman persoonallisuuden avulla. On muistettava, että ihante ei aina ole positiivinen tai edes mahdollinen toteuttaa. Jos pohditaan 2010-luvun opettajaihanteita, niin olemme kaukana entisaikojen kansankynttilästä ja lähempänä sosiaalityöntekijää ja kasvattajaa, jonka kuuluisi huomioida jokaisen oppilaan yksilöllisiä tarpeita kaikessa opetuksessa. Voidaankin siis kyseenalaistaa minkä verran opettajan tulee toteuttaa aikansa ihanteita.

Keski-Uusimaa julkaisi 1.9.2016 Anna Kosken kirjoittaman artikkelin, jossa käsiteltiin nimenomaan muuttuvaa musiikinopetusta. Artikkelissa nostettiin esille uuden opetussuunnitelman tuomia haasteita ja näitä olivat muiden muassa oppilaiden korostunut aktiivisuus tekijöinä, luovuuden korostuminen sekä musiikkiteknologinen osaaminen. Opetussuunnitelman toteuttaminen osoittautui monille myös haasteelliseksi tilojen sekä välineiden osalta. Luokkien varustelu ei vastaa tarvetta eikä monilla musiikinopettajilla ole toivottuja musiikkiteknologisia valmiuksia esimerkiksi oppilaiden tuotosten äänittämiseksi. (Koski 2016.) Artikkelin haastatellut Riihikallion koulun musiikinopettajat eivät ole ongelmiansa kanssa yksin, vaan muutos on koetellut muitakin kouluja ja opettajia. Pohjannonrokin raportoi Toivehankkeen raportissaan, että suurin osa koulussa opettajista kaipaa enemmän teknologiaosaamista. Koulutus tuottaa kyllä tietyn perusosaamisen, mutta laitteiden kehittyessä taitoja ei aina osata soveltaa uusissa ympäristöissä. (Pohjannonoro 2010, 23.) Tällaisissa muutostilanteissa ei voi kuin tehdä parhaansa niillä resursseilla mitä on ja hyväksyttävä, että muutokset tapahtuvat hitaasti, eivät yhdessä yössä. Tätä muutosta ja opettajien valmiutta ovat tutkineet

vuonna 2016 Helene Broman ja Sonja Veijonen pro gradu -tutkielmassaan *Musiikkikasvatusteknologian käyttö, merkitys ja käyttöön tarvittavat valmiudet peruskoulun musiikinopetuksessa*.

Musiikinopetus on suuntautumassa yhä monipuolisemmaksi ja opetuksessa on mukana yhä enemmän ja enemmän musiikkiteknologiaa. Silloin kun todellisuus ja tarpeet eivät kohtaa, on opettajien osaamista päivitettävä. Omaan osaamistaan voi päivittää opiskelemalla itse tai osallistumalla täydennyskoulutukseen. Erilaisia opettajien täydennyskoulutuksia on tarjolla moneen eri lähtöön, mutta kaikilla ole resursseja osallistua niihin. Koulujen rehtoreiden tulisi myös osaltaan pitää huolta siitä, että opettajilla on tarvittavat ja aikansa tarvetta vastaavat tiedot ja taidot. Toive-hankkeen raportissa (2011, 39) esitellään jatkoa varten muutamia seikkoja, joihin tulisi kiinnittää huomiota ja listalta löytyvät kohdat, joissa korostetaan musiikinopettajien täydennyskoulutuksen tärkeyttä sitä, että jokaisen lapsen ja nuoren tulisi saada opetussuunnitelman mukaista, pätevää musiikin opetusta läpi perusopetuksen. Myös Opetushallituksen seurantaraportissa esitettiin vuonna 2011 täydennyskoulutuksen kehitysehdotuksena musiikkiteknologian koulutusten järjestämistä (Juntunen 2011, 91).

2.3 Musiikin aineenopettaja

Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) määrittelee tarkasti pätevyysvaatimukset muiden muassa aineenopetukselle. 5§ määrittelee, että aineenopetusta on kelpoinen antamaan henkilö, joka on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon, opetetavassa aineessa vähintään 60 opintopisteen laajuiset aineenopettajan koulutukseen kuuluvat opetettavan aineen opinnot sekä vähintään 60 opintopisteen tai 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot. (Finlex 2018.)

Lukiossa aineenopettajalta edellytetään §10 mukaan ylempi korkeakoulututkinto, opettavan aineen perus- ja aineopinnot sekä syventävät opinnot laajuudeltaan vähintään 120 opintopistettä sekä vähintään 60 opintopisteen tai 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot. (Finlex 2018.)

Peruskoulussa musiikkia opettavat musiikin aineenopettajat sekä luokanopettajat. Peruskoulun aineenopettajan pätevyyden voi opiskella 60 opintopisteen sivuaineena luokanopettajakoulutuksessa. Kaksoispätevyys on muuttuvassa koulukulttuurissa opettajalle valtava etu. Jyväskylän ja Oulun yliopistojen musiikkikasvatuksen koulutusohjelmissa tehdään tiivistä yhteistyötä luokanopettajakoulutuksen kanssa. Näissä yliopistoissa musiikkikasvatuksen opiskelijat voivat tehdä laajan sivuaineen opinnot ja pätevöityä myös luokanopettajiksi ja tai toisinpäin, musiikinopettajina myös luokanopettajiksi. (Muukkonen 2011, 31.) Näiden kahden yliopiston lisäksi musiikkikasvatusta voi opiskella myös Taideyliopistossa Sibelius-Akatemialla.

Opetushallituksen seurantaraportissa todettiin jo vuonna 2011, että opettajan kelpoisuudella ja oppilaiden oppimistuloksilla on suora yhteys toisiinsa. Tulosten mukaan oppilaat, joiden opettaja on muodollisesti pätevä, osoittivat parempaa osaamista kuin ne oppilaat, joiden opettajalla ei ollut kelpoisuutta. (Juntunen 2011, 79–80.) On siis täysin perusteltua, että kouluihin palkataan ensisijaisesti muodollisesti päteviä opettajia.

3. MUUSIKKOUS

3.1 Muusikkous – mikä tekee muusikon?

Muusikko on ammattinimike musiikin ammattilaiselle. Muusikon ammattiin voi opiskella esimerkiksi toisen asteen koulutuksessa konservatorioissa tai ammattikorkeakoulussa. Puhekielessä muusikon määritelmä on kuitenkin hyvin väljä. Virallisen muusikko -nimikkeen voi saada käytännössä kahdella tavalla: opiskelemalla tai ansaitsemalla. Ammattilaisen ja amatöörin välinen raja on hyvin vaikea vetää, usein jopa mahdotonkin. Taidollisesti ammatillaista ja amatööriä ei välttämättä voi erottaa lainkaan. Ero näkyy usein vasta tutkintotodistuksia esiteltäessä. Muusikko voi olla kokemuksen kautta itse oppinut amatööri tai konservatoriosta tai ammattikorkeakoulusta valmistunut, ammattinimikkeeltään muusikko. Jälkimmäisellä on mustaa-valkoisella todistus muusikkoudestaan.

Muusikon ammatista ja koulutuksesta liikkuu monia erilaisia määritelmiä. Erilaisilta ammativustoilta löytyy tarkempia määritelmiä eri ammateista ja valitsin tähän Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoituksella laaditun Ammattinetti-sivuston määritelmän muusikosta. Sivuston mukaan muusikko on ammatinharjoittaja tai freelance- verokortilla toimiva keikkai-

lija, jonka työhön kuuluu soittaminen keikoilla, harjoittelu, levyttäminen ja joskus myös säveltäminen. Muusikoita työllistävät esimerkiksi ohjelmatoimistot. Muusikolta vaaditaan muiden muassa soittotaidon lisäksi musikaalisuutta sekä hyvää rytmii- ja tyylitajua. Muusikon tulee olla myös sosiaalinen, sopeutuvainen ja ulospäin suuntautunut. Sivuston mukaan keikkamuusikon työ ei ole taloudellisesti vakaata ja muusikolta puuttuvat tavanomaiset työsuhteen edut, kuten palkalliset sairauslomat. Huomioitavaa on myös, että ammattimuusikon kuvauksesta löytyy myös maininta aikavievien työmatkojen ja hankalien työaikojen mahdollisesta vaikutuksesta perhe-elämään. Ammatin riskeihin lukeutuvat myös kuulo-ongelmat ja fyysiset vaivat, jotka seuraavat yksipuolisista työasennoista sekä roudauksesta. Kuten edellä jo mainittiin, muusikon koulutuksen voi saada toisen asteen ammatillisesta perustutkinnosta konservatoriosta, ammattikorkeakoulun kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinnosta (muusikko AMK) sekä Taideyliopistosta (musiikin kandidaatti ja ylemmän korkeakoulututkinnon musiikin maisteri), mutta myös Ammattinetti myöntää, että moni muusikko on itseoppinut. (Ammattinetti 2018.)

Monet ammatit, kuten muusikkous, ovat kokeneet vuosikymmenten aikana suuria muutoksia. Kuten Dorothy Irving (2002) kirjoittaa *Opas esiintyjälle* -teoksessaan, on Euroopassa ja ylipäätään läntisessä maailmassa vallalla runsaudenpula. Taitavia ja korkeasti koulutettuja muusikoita on enemmän kuin riittämiin. Enää ei eletä aikaa, jolloin jokainen orkesterimuusikko tiesi saavansa vakituisen paikan hyvästä orkesterista. Muusikot ovat uuden median tuoman haasteen edessä ja on yhä tärkeämpää pystyä luomaan vuorovaikutusta kuulijakunnan ja yleisön kanssa ja kohtaamaan todellisuus työmarkkinoiden suhteen. (Irving 2002, 18–19.) Harva muusikko pystyy elättämään itseään soittelemalla ja pitämällä hauskaa omassa kuplassaan. Muusikkoudesta on tullut yrittäjyyttä ja menestyvän yrittäjän täytyy pärjätäksseen vastata kysyntään tai vastaavasti erottua massasta niin voimakkaasti, että saa sillä nimeä.

3.2 Musiikki ja sukupuoli

Kun pohditaan muusikkoutta, ei voida olla nostamatta esille sukupuolikysymystä. Alun alkujaan muusikot ja suuret säveltäjät olivat miehiä ja voidaankin sanoa vallankumoukselliseksi sitä, kun naiset tarttuivat soittimiin ja alkoivat säveltää ja tehdä musiikkia. Musiikin historian suuret säveltäjät ovat miehiä – tai ainakin ne kuuluisimmat. Onhan historian syövereistä löydetty naissäveltäjä Hildegard Bengeniläinen (1098–1179), joka poikkesi aikansa normeista säveltävänä naisena. Jari Sinkkosen (2010) mukaan monet kirjoittajat ovat todenneet musiikin perusolemuksen olevan feminiininen. Esimerkiksi Richard Wagner koki oopperansa hyvin feminiinisinä ja niiden tekstit vastaavasti maskuliinisina elementteinä. Musiikillisia stereotyyppioita ja normeja on ollut aina. Esimerkiksi pitkään on pidetty itsestään selvänä, että naiset ovat saaneet laulaa ja soittaa tunteikasta ja herkkää musiikkia, kun taas myöhemmin muotoutunut jazz- ja rockmusiikki on mielletty hyvin miesvaltaiseksi. (Sinkkonen 2013, 49.) Rockia soittavat naiset ovat olleet ja ovat edelleen jotakin uutta ja kiinnostavaa juuri tuon rockin maskuliinisen perinteen takia. Vuosikymmenten ajan naiset totuttiin näkemään rock -kulttuurissa useammin faneina kuin muusikkoina lavalla. Naiset saattoivat laulaa, mutta harvemmin olla mukana musiikintekijöinä. Populaarimusiikissa suuri vallankumous naismuusikoiden määrässä tapahtui vasta 1970 ja 1980-luvuilla punkin ja feminismin myötä. (Bayton 1997, 37, 49.)

Eri sukupuolten edustajat ovat biologisesti erilaisia, senhän me jo toki tiedämme. Miehillä on X- ja Y-kromosomit ja naisilla kaksi X-kromosomia. Erot ovat geenien ja hormonien vaikutuksesta erilaiset eri sukupuolella. Geenien ja hormonien vaikutusta on tutkittu paljon ja erään tutkimusten mukaan naiset käyttävät musiikin kuunteluun enemmän oikeaa aivopuoliskoa, kun estrogeenien määrä on alhainen eli nimenomaan ovulaation aikana. Tämä on kuitenkin vain yksi oletus muiden joukossa eikä ole voitu luotettavasti todistaa naisten olevan yhtään sen musikaalisempi ovulaation aikana. (Ukkola-Vouti 2017, 168–169.)

Geeneillä ja biologisilla tekijöillä on yritetty (ja tullaan varmasti jatkossakin yrittämään) selvittää musikaalisuutta eri sukupuolten näkökulmasta. Se, että miesten aivopuoliskojen väliset yhteydet ovat vahvemmat ja naisten aivopuoliskojen väliset yhteydet toimisivat parem-

min yhteistyössä, ovat pitkälti vain yritelmiä selittää sukupuolten välisiä eroja. Vastaavanlaisia tieteen nimissä tehtyjä oletuksia tullaan jatkossakin kohtaamaan, mutta ennen kuin meillä on vahvaa näyttöä oletusten tueksi, ovat tieteelliset arvailut suhteellisen merkityksettömiä arkipäiväisen elämämme kannalta. Erään englantilaisen tutkimuksen mukaan kuulija ei erota musiikin esittäjän sukupuolta, ellei musiikki sisällä laulua. (Ukkola-Vouti 2017, 169.) Tämä kuulostaa hyvin loogiselta, mutta tässäkin kohtaa voidaan alkaa halkoa hiuksia. Otetaan esimerkiksi yhtye nimeltä Arch Enemy. Tunnistaisitko laulajan naiseksi, jos et sitä tietäisi? Niinpä. Etenkään nykypäivänä sukupuolikaan ei kerro kaikkea.

Pirkko Moisala ja Riitta Valkeila (1994) ovat tehneet uraa uurtavaa tutkimusta musiikista naistutkimuksen näkökulmasta. He nostavat esille suomenkielessäkin vaikuttavan kielellisen ongelman, mikä on sukupuoli sanan merkitys. Englanninkielessä puhutaan termein *gender* ja *sex*, kun taas suomenkielessä on vain sukupuoli, joskin se erotellaan etuliitteellä sosiaalinen ja biologinen. En tässä tutkimuksessani mene sen syvemmälle näiden sukupuolimääritelmien pariin, mutta on tärkeää muistaa, että sukupuoli on enemmän kuin nainen ja mies: se on biologista sekä koettua.

Sukupuolen merkitystä muusikkoudessa on tutkinut myös Niina Alavillamo pro gradu -tutkielmassaan ”*Se on tosi kaksteränen miekka*” – *Sukupuolen merkitys naisartistin identiteetille ja uralle* (2016). Tutkimus selvittää millä tavoin sukupuoli on vaikuttanut haastateltavien kokemuksiin musiikin parissa. Myös Sanna-Mari Savolaisen pro gradu -tutkielma ”*Silloin se jysähti: sähköbasso!*” *Rytmimusiikkia soittavien naisten instrumenttivalinta ja soittamisen motivaatio* (2016) käsittelee musiikkia ja muusikkoutta sukupuolen nimenomaan sukupuolen kautta. Vastaavanlaisia tutkimuksia on tehty paljon, sillä naismuusikot ovat kovaa vauhtia alkaneet vallata alaa niin biisinkirjoitus- kuin tuotantopuolellakin, mutta jo vuonna 1997 Mavis Bayton haastatteli naismuusikoita ja selvitti, miksi harva nainen luo uraa sähkökitaristina. Tutkimuksessa selvisi, että syyt ovat lähes tulkoon aina sosiaalisia eivätkä liity fyysisiin rajoitteisiin tai musikaalisuuteen. (Bayton 1997, 37–39.) Näistäkin tuloksista voidaan huomata miten paljon sosiaaliset syyt ja tekijät vaikuttavat valintoihimme eivätkä uudemmat tutkimukset poikkea kovinkaan paljon aiemmasta. Savolaisen tutkielman tulokset puoltavat sosiaalisen ympäristön merkitystä. Tutkielman aineistona toimivat naissoittajien

(N=29) musiikilliset omaelämäkertakirjoitelmat ja näistä saatujen tulosten mukaan sosiaalisesta ympäristöstä saatu myönteinen palaute sekä kannustus soittamiseen edistävät motivaatiota sekä omia pystyvyyksiasityksiä. (Savolainen 2016, 71.)

Kaiken kaikkiaan sukupuoleen liittyviä normeja ja stereotypioita löytyy niin itse musiikista, soittimista, genreistä kuin musiikin tekijöistäkin. Näitä normeja ja stereotypioita on murrettu vuosikymmenten aikana, mutta muutos on hidasta ja loppujen lopuksi kyse on henkilöiden omista ajatuksista ja tuntemuksista. Jokaisella on oikeus omaan mielipiteeseen, mutta se miten asiansa ilmaisee, onkin jo aivan toinen juttu. Oikeastaan voisi kärjistää, että vain biologiset tekijät rajoittavat sitä mitä voimme tehdä. Esimerkiksi laulaja, joka on äänialaltaan alto, ei biologisista syistä voi laulaa Mozartin Yön kuningattaren aariaa sen originaalista sävellajista, mutta tämä kyseinen henkilö voi esittää yhtä lailla rockmusiikkia tai klassista musiikkia, sitä ei biologia määrittele.

4. AMMATILLINEN IDENTITEETTI

4.1 Ammatillisen identiteetin muodostuminen

Identiteetti on kehityksen ja ammatillisen kasvun keskeisimpiä ilmiöitä. Identiteetistä puhutaan usein myös termeillä minäkäsitys tai itsetunto. Identiteetti on vahvasti yhteydessä henkilön omaan subjektiiviseen tunteeseen jatkuvuudesta ja yhteisyydestä sekä minäkäsitykseen. Identiteetti ja persoonallisuus yhdessä minuuden kanssa kehittyvät oletetusti vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, mutta myös yksilöllistymisprosessien kautta. Identiteetin muodostuminen vaatii aikaa ja se on monen tekijän ja prosessin summa. Minä-identiteetissä on pitkälti kyse siitä, miten me määrittelemme itsemme toisten silmissä. (Stenström 1993, 31–33.)

Ihmisen identiteetti muodostuu monista pienistä osa-alueista, joita tyypittelemme hahmottaaksemme kokonaisuutta paremmin. Monesti nämä eri palaset ovat limittäin suhteessa toisiinsa eikä niitä voi erottaa omiksi yksiköikseen. (Kaasevirta 2004, 37.) Ammatti on yksi olennainen osa ihmisen identiteettiä. Sillä on sekä subjektiivinen että objektiivinen merkitys. Se, puhutaanko työstä, ammatista vai professiosta, ei ole merkityksellistä. Jo vuonna 1993 Stenström kirjoitti artikkelissaan, kuinka muuttuvassa yhteiskunnassa ammattikaan ei ole

pysyvä. Näin ollen ajankohtaiseksi on myös tullut sitoutumisen merkitys. Ammatti-identiteetin kannalta sitoutuminen on hyvin olennainen osatekijä. Sitoutunut ihminen haluaa oppia uutta, on joustava ja orientoitunut työlleen. Kun ammatit muuttuvat, muuttuvat myös vaatimukset. (Stenström 1993, 35–37.) Opettajan työssä haastavaa onkin muodostaa käsitys siitä millaiseen osaamiseen pyrkiä ja tiedostaa mikä on hyvää ammattitaitoa käytännössä (Nurminen 1993, 47).

Sinikka Jokiniemi (2005) tutki ammatillisten oppilaitosten opettajien tiedonhankintaa, uusia osaamistarpeita ja opettajien keinoja vastata tulevaisuuden haasteisiin. Työhypoteesina oli, että työn ja työroolien muutos luovat opettajille uusia tiedontarpeita, mikä johtaa tiedonhankintaan. Jämsässä toteutetussa tutkimuksessa saatiin esimerkiksi selville, että opiskelijamateriaalin nuorentamisen, motivaation ja tason koetaan vaikuttavan opettajan toimenkuvan muotoutumiseen jopa enemmän kuin opetussuunnitelma tai ammattiala. (Jokiniemi 2005, 26, 38) Tämä pitää varmasti paikkaansa. Sekä opettajan ammatti professiona että opiskelijaines ovat muuttuneet vuosien saatossa ja jotta saataisiin koulutettua mahdollisimmat ammattitaitoisia opettajia, tulee koulutusta suunniteltaessa ottaa huomioon, keitä koulutetaan.

Ammatti-identiteettiä voidaan tarkastella niin yksilön, yhteisön kuin ulkopuolistenkin määritelmien kautta. Se, miten muut mieltävät jonkin ammatin voi kuitenkin erota yksilön ja ammattiryhmän kokemuksista. Ammatti-identiteetti kehittyy sosialisoinnin kautta, joten yksilön tulisi voida nähdä itsensä osana yhteiskuntaa, osana omaa yhteisöä ja yhteistä työprosessia. Heikko ammatillinen identiteetti on yhteydessä erilaisten ammatillisten päämäärien olemassaoloon sekä epävarmuuteen, mitä tulee päätöksentekoon. Ammatti-identiteetin ollessa selkeä, ovat ammatilliset päämäärät lukumäärältään pienempiä ja omaan ammatinvalintapäätökseen on helppo luottaa. Kun henkilöllä on vahva ammatti-identiteetti, hän kokee omaavansa ammatin edellyttämät taidot ja vastuun, on tietoinen omista resursseistaan sekä rajoituksistaan, kykenee kehittämään ominaisuuksiaan ja samaistumaan ammattiryhmänsä edustamiin normeihin ja ammattietiikkaan. (Stenström 1993, 37–38.)

Musiikintutkimuksessa on tutkittu myös erityisesti muusikkojen kehitystä ja identiteetin rakentumista. Teoriaperinteessä puhutaan prosessista, jossa ammattilaiseksi kehitytään tiettyjen vaiheiden kautta. Tämä prosessi ei etene porrasmaisesti järjestyksessä, vaan vuorovaikutuksessa elämänvaiheen ja muiden siirtymien kanssa. Siirtymävaiheet ovat tärkeitä paikkoja identiteettityölle ja oman ammatillisen minänkuvan luomiselle. (Juuti & Littleton 2010, 243.)

Ammatillinen identiteetti siis syntyy ympäristön myötävaikutuksessa. Senhetkinen elämänvaihe, aika jota elämme, persoona, omat ja muiden luomat oletukset sekä työkokemus vaikuttavat kaikki osaltaan siihen millaiseksi me itsemme koemme ammatillisesti.

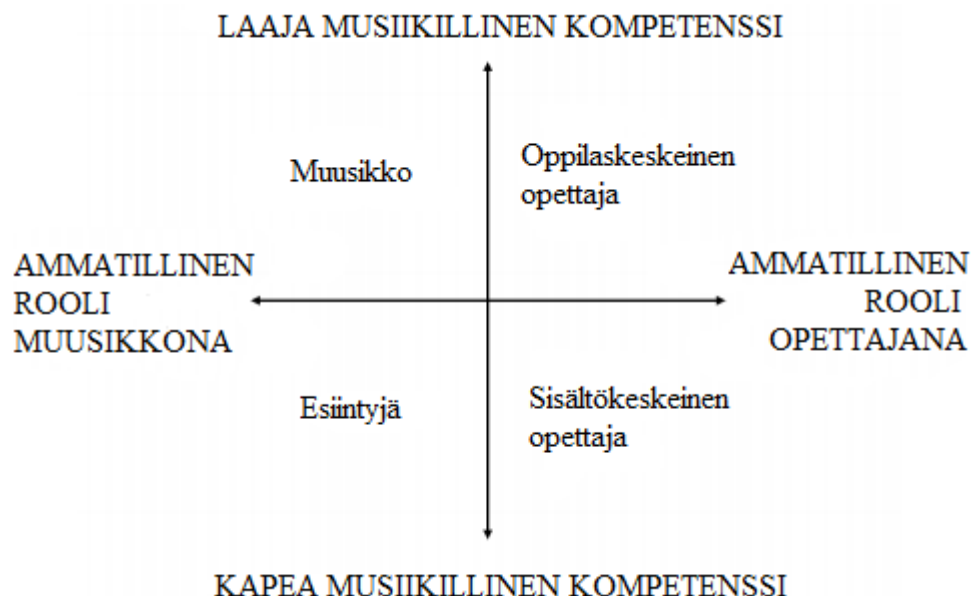
Musiikkikasvattajan ammatti-identiteetti

Ulla Pohjannoro (2010) tutki nuorten musiikkikasvattajien kokemuksia ja tulevaisuusnäkyelmiä osana Sibelius-Akatemian koordinoimaa, opetushallituksen hallinnoimaa ja Euroopan Sosiaalirahaston ja Metropolia ammattikorkeakoulun osarahoittamaa Toive-hanketta. Tutkimusaineistona toimi Eeva Lepon keväällä 2006 keräämät musiikkikasvatuksen seuranta- ja arviointiprojektin laajasta tiedonkeruusta saadut aineistot. (Pohjannoro 2010, 2–4.)

Tutkimusraportissa käy ilmi, että tutkimukseen haastatelluilla musiikkikasvattajilla oli kaikilla vahva musiikkikasvattajan identiteetti sisältäen musiikillisen monipuolisuuden, yleinen muusikkouden sekä kasvattajan eetoksen. Opiskeluaikana osa koki opintojen monipuolisuuden etäännyttävän alkuperäisestä kutsumuksesta, mutta opetusharjoittelut vahvistivat uudestaan musiikkikasvattajan identiteettiä. Musiikin monipuolinen tekeminen etenkin opintojen alkuvaiheessa koettiin toisaalta hämmentävänä, hieman itsetunto-ongelmia aiheuttavana, mutta toisaalta myös avartavana kokemuksena. Monipuolisuus mahdollisti osalla oman musiikillisen identiteetin löytymisen. (Pohjannoro 2010, 14–15.)

Pohjannoro kuvailee musiikkikasvattajan monipuolista identiteettiä, johon kuuluvat muusi-
kon, pedagogin ja kasvattajan identiteetit. Tämä kokonaisuus muotoutuu asteittain ja vähi-
tellen ennen opintoja, opintojen aikana sekä työelämässä lopulliseen muotoonsa. Tutkimus-
tuloksissa korostui opetusharjoittelun merkitys opettajan identiteetin kehityksessä, sillä har-
joittelun kautta saattoi löytää uusia vahvuuksia omasta osaamisesta (Pohjannoro 2010, 17).
Työ opettaa ja kasvattaa ammattiin. Iina Karjalainen (2009) käsittelee pedagogisessa opin-
näytetyössään musiikinopiskelijoiden ammatti-identiteettiä nimenomaan muusiikon ja peda-
gogin näkökulmista. Ammatti-identiteetti voi koostua myös molemmista, muusikkous ja
opettajuus eivät sulje toisiaan pois.

Ruotsalainen tutkija Christer Bouji on tutkinut paljon musiikinopettajia ja laatinut kuvion
(KUVIO 1), jossa havainnollistetaan opettajan roolimutoksia. Tämä kuvio on julkaistu en-
simmäisen kerran jo vuonna 1998 teoksessa *International Journal of Music Education*,
mutta kuvio on tärkeässä roolissa vielä vuonna 2004 Boujin tutkielmassa nimeltä *Two Theo-
retical Perspectives on the Socialization of Music Teachers*. (Bouji 2004, 7.)

KUVIO 1. Christer Boujin laatima kuvio merkittävistä muutoksista musiikinopettajan iden-
titeetissä (Bouji 2004, 7)

Bouji jakaa mallissaan musiikinopettajan identiteetin sen painotusten perusteella osioihin muusikko, esiintyjä, sisältökeskeinen opettaja sekä oppilaskeskeinen opettaja. Vaikka Bouji käyttääkin kyseistä kuviota tutkiessaan opiskelijoita, sopii kuvio myös havainnollistamaan jo työelämässä olevia musiikinopettajia. Tutkimuksessa musiikinopettajaksi opiskelevilla identiteetissä tapahtui muutos opintojen puolivälissä kohti opettajuutta. (Bouji 2004, 7–8.) Tutkimuksessa käy myös ilmi, että monet nuoret opettajat ovat lähtökohtaisesti valmiita tekemään uhrauksia kokeillakseen erilaisia rooleja musiikin kentällä. Ei siis ole lainkaan tavatonta, että musiikinopettaja toimii myös muusikkona töidensä ohella ja nimenomaan uransa alkuvaiheissa. Opetustyössä moni kohtaa niin sanotun praktisen shokin, eli todellisuus ei olekaan sitä mitä on koulutuksensa aikana kuvitellut. (Bouji 2004, 11.) Työnkuvan muutokset, työkokemuksen määrä sekä oman musiikillisen identiteetin muutokset aiheuttavat sen, että kuva itsestä opettajana ja muusikkona voivat muuttua ja muuttuvatkin vuosien aikana. Vastaavasti on myös musiikinopettajia, joilla on painotus selkeästi pedagogin tai muusikon puolella. Tämä painotus ei silti määrittele opettajan pedagogisia taitoja ja kykyä toimia musiikkikasvattajana.

Musiikkikasvattajan monipuolisesta identiteetistä kirjoittaa myös Huhtinen-Hildén väitöskirjassaan *Kohti sensitiivistä musiikin opettamista - Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja* (2012). Hänenkin määritelmänsä mukaan musiikinopettajan identiteetti koostuu monista eri osaidentiteeteistä. Musiikinopettajassa yhdistyvät niin muusikkous, opettajuus kuin kasvattajuus, sekä monet muut musiikkipedagogin ammatilliset osa-alueet (Huhtinen-Hildén 2012, 117–118).

4.2 Vanhemmuus ja työ

Työn ja perheen yhteensovittaminen vaatii toimivat vapaajärjestelyt, päivähoitosuunnitelman sekä työaikajärjestelyt. (Kinnunen & Mauno 2002, 110.) Vuodesta 2013 alkaen Suomessa on ollut voimassa järjestelmä, jossa äitiysvapaa on noin neljän kuukauden mittainen.

Äitiysvapaan jälkeen alkaa noin kuuden kuukauden pituinen vanhempainvapaa, jonka vanhemmat voivat jakaa heille sopivalla tavalla. Isyysvapaa on pituudeltaan yhdeksän viikkoa. Näistä päivistä isä voi viettää samanaikaisesti 1–18 arkipäivää yhdessä lapsen äidin ollessa äitiys- tai vanhempainvapaalla. Loput päivät isä voi käyttää esimerkiksi vanhempainvapaan jälkeen, kunnes lapsi täyttää 2 vuotta. Tämän jälkeen lasta voi hoitaa kotihoidon tuen turvin vielä kolmevuotiaaksi saakka kotona, tällöin jompikumpi vanhemmista saa hoitovapaan. Perhevapaiden käytön epätasainen jakautuminen äitien ja isien välillä on tärkein sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä ongelmista. (Salmi & Närvi 2017, 19-20.) Aina syyt eivät ole yksiselitteisiä ja jokaisella perheellä on omat syynsä miksi ja miten he jakavat perhevapaansa lapsen ollessa pieni.

Työsopimuslaissa on kirjattuna 9§ pykälässä, että työnantaja ei saa irtisanoa työntekijän perhevapaan perusteella. Jos palaaminen samaan työtehtävään ei ole mahdollista, on työnantaja velvollinen tarjoamaan aikaisempaa työtä vastaavaa työsopimuksen mukaista työtä. Tällä pykälällä turvataan vanhemman työpaikka ja mahdollistetaan perhevapaan pitäminen. (Finlex 2018.)

Vanhemmuutta ja työtä koskevissa ratkaisuissa on taloudellisen tuen ja mahdollisen työstä poissaolon ohella pitkälti kyse siitä, kuinka pitkään lapsen ajatellaan tarvitsevan kokopäiväistä kotihoitoa, ja kummalle vanhemmalle hoitovastuun ajatellaan pääasiallisesti kuuluvan (Salmi & Närvi 2017, 33). Tällaiset henkilökohtaista elämää koskevat valinnat ovat muuttuvia ja moniulotteisia. Valintojen taustalla vaikuttavat naisten ja miesten ihanteet ja toiveet, aiemmat kokemukset, elämäntilanne ja resurssit sekä tulevaisuuden odotukset (Närvi 2014, 196). Vanhemmuus on mitä suurimmassa määrin kompromissien tekemistä.

Perhevapaiden pitämisessä on pitkälti kysymys valinnoista ja niiden ehdoista. Päätökset tehdään sosiaalisessa, kulttuurisessa ja ideologisessa ympäristössä, jossa vaikuttavat taustalla myös pitkä sukupuolten välinen työnjaon perinne sekä sen muovaamat käsitykset äitiydestä ja isyydestä sekä niihin liittyvistä käytännöistä. Sukupuolten roolit ja normit rakentuvat arkielämän käytännöissä. Sukupuolten välisen työnjaon perinne näkyy edelleen, tilastollisesti äidit ovat enemmän poissa töitä pienten lasten hoidon takia. (Salmi & Närvi 2017, 31–32,

65.) Työn ja perheen yhteensovittamista koskeva kysymys nähtiin alun perin vain naisten ongelmana. Aikoinaan on ajateltu, että työ ja perhe-elämä ovat vuorovaikutuksessa vain äitien elämässä, että miehet osaavat pitää perheen ja työn erillään toisistaan. Nykytiedon valossa kuitenkin tiedetään, että vaikutukset koskevat molempia sukupuolia. (Kinnunen & Mauno 2002, 103.)

Työ ja perhe eivät itsessään sulje toisiaan pois eivätkä ne ole toistensa vastakohtia. Vieraantuminen toisesta osa-alueesta voi rikkoa näiden osa-alueiden välisen balanssin. Vieraantumiseen johtaa usein tilanne, jossa odotukset eivät kohtaa todellisuuden kanssa. Työssä ihmiset pitävät usein tärkeänä inhimillistä kasvua ja itsensä toteuttamista, kun taas perheeltä odotetaan rakkautta, turvallisuutta sekä vuorovaikutusta. Jos ihmisen asettamat odotukset toteutuvat näiden kahden elämän osa-alueen suhteen, on tilanne kaikkien kannalta hyvin edullinen. (Kinnunen & Mauno 2002, 101.)

5. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille musiikinopettajien omia muusikkokokemuksia ja selvittää onko aiemmilla instrumenttiopinnoilla, sukupuolella ja perheellä sekä muusikkouden toteuttamisella vaikutusta muusikkokokemuksen muodostumiseen. Tutkimus on kuvaileva sekä selittävä eikä pyri yleistettäviin tuloksiin. Kuvailen henkilöiden omia kokemuksia ja elämäntilanteita, mutta samaan aikaan etsin myös selitystä ilmiön taustalla vaikuttavien tekijöiden välisiin yhteyksiin. Tutkimukseni pääongelma on, että kokevatko musiikinopettajat olevasta muusikista, musiikkikasvattajista vai molempia ja että mitkä tekijät vaikuttavat tämän muusikkokokemukseen syntyyn.

Tutkimukseni olennaisimmat kysymykset ovat:

1. Miten musiikinopettajat kokevat muusikkoutensa?
2. Miten perhe ja sukupuoli vaikuttavat muusikon identiteettiin ja sen toteuttamiseen?
3. Onko instrumenttiopinnoilla merkitystä muusikkouden kokemisen kannalta?

Tutkimukseni jakautuu siis kolmeen teemaan: omiin kokemuksiin, perheeseen ja sukupuoleen sekä musiikkitaustaan. Tämä kolmijako auttaa hahmottelemaan muusikkokokemukseen liittyviä osatekijöitä ja niiden suhdetta toisiinsa.

6. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Kvalitatiivinen tutkimusote

Tutkimusotteeni on fenomenologis-hermeneuttiseen, kvalitatiivisen tutkimuksen perinteesen pohjautuva. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää ja pyritään tutkimaan tutkimukseen valittua kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tarkoituksena ei ole todeta olemassa olevia totuuksia, vaan pikemminkin pyritään paljastamaan ja löytämään tosiasioita. Tiedon keruun instrumenttina toimivat ihminen ja tämän omat havainnot. Apuna voidaan käyttää lomakkeita, kuten itsekin tein. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157, 160.)

Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusperinne on laaja osa hermeneuttista perinnettä. Tutkimuksen tyypillinen piirre on ihmiskeskeisyys. Ihmistieteellinen metodologia liitetäänkin usein hermeneutiikkaan. Fenomenologiassa on kyse kokemuksellisuudesta ja kuten Laine (2001, 27) artikkelissaan toteaa, ihmisen suhde maailmaan on intentionaalinen eli kaikella on meille jokin merkitys. Fenomenologiassa on kyse ihmisen omasta elämäntodellisuudesta eli pohjimmiltaan merkityksistä, jotka muotoutuvat kokemusten kautta. On siis relevanttia

sanoa, että fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus on myös tulkinnallista tutkimusta. Tutkimuksessa pyritään nostamaan näkyväksi se, minkä tottumus on tehnyt huomaamattomaksi ja itsestään selväksi eli se, mikä on koettu, mutta ei tietoisesti vielä ajateltu. (Laine 2001, 27; Tuomi & Sarajärvi 2009, 32–35.) Hermeneutiikassa asiaa tutkitaan aina kontekstissaan. Tutkimalla kokonaisuutta, voidaan ymmärtää yksittäisiä seikkoja. Tutkijalla on aina jonkinlainen esiymmärrys aiheesta lähtiessään tutkimaan aihetta lähempää. (Niskanen 2005, 91.)

Fenomenologinen merkitysteoria sisältää ajatuksen ihmisen yhteisöllisyydestä. Todellisuus avautuu meille merkitysten valossa ja merkitykset syntyvät yhteisössä, jossa me kasvamme. Ne eivät ole meissä synnynnäisesti. Erilaiset kulttuuriset ympäristöt vaikuttavat meihin ja tätä kautta asiat saavat erilaisia merkityksiä. (Laine 2001, 28.) Tässä tutkimuksessa yhteisöinä toimivat muiden muassa perhe, kollegat ja harrastustoverit. Jokaisella nämä yhteisöt ovat erilaisia ja ne muovaavat kokemuksia eri tavalla persoonallisuudesta riippuen. Jokainen meistä on yksilönä erilainen ja siksi hermeneuttinen tutkimus ei yleistä yksittäisiä tapauksia säännönmukaisuudeksi, vaan pyrkii löytämään ymmärrystä ja tulkintaa (Laine 2001, 28–29).

6.2 Aineiston analyysi

Käytän aineiston analyysimenetelmänä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi jaetaan usein induktiiviseen kategorioiden kehittelyyn ja deduktiiviseen kategorioiden soveltamiseen ja vastaavasti suomalaisessa kirjallisuudessa puhutaan aineistolähtöisestä, teoriaohjaavasta ja teorialähtöisestä analyysistä. Aineistolähtöisessä analyysissä luodaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aiemmillä havainnoilla, tiedoilla ja teorioilla ei pitäisi olla mitään merkitystä lopputuloksen kannalta, sillä analyysi perustuu tällöin pelkkään aineistoon. Fenomenologis-hermeneuttiset tutkimukset ovat luonteeltaan tyypillisesti tämän kaltaisia. Teorialähtöisessä analyysimenetelmässä puolestaan nojataan johonkin tiettyyn malliin, jolloin tutkittava ilmiö määritellään jonkin jo tunnetun mukaisesti. (Salo 2015, 171; Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97.)

Tämän tutkimuksen analyysimenetelmäksi vakiintui teoriaohjaava sisällönanalyysi. Siinä on teoreettisia kytkentöjä, mutta ne eivät rajoita tai ohjaile analyysin tekemistä, vaan pikemminkin auttavat analyysin etenemisessä. Analyysista on havaittavissa aiemman tiedon vaikutus, mutta tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava, vaan se toimii uusien ajatusten avaavana väylänä ja teorian tehtävänä on ensisijaisesti olla apuna analyysin etenemisessä. Teoriaohjaavassa analyysissä käytetään abduktiivista päättelyä, jolloin tutkimuksessa yhdistyvät sekä induktiivinen eli aineistolähtöinen että deduktiivinen eli teoriaohjaava päättely. Toisin sanoen tutkimusprosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys sekä valmiit mallit ja näitä yhdistelemällä saadaan toisinaan jopa yllättäviäkin tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97; Tuomi & Sarajärvi 2013, 117.) Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymykset ohjailevat analyysiä ja sen jäsentelyä.

Lähdin aineiston analyysissä liikkeelle keräämäni aineiston käsittelystä. Tein yhteenvedon kyselylomakkeen tuloksista sekä tallensin jokaisen vastauslomakkeen erikseen voidakseni tutkia myös yksittäisiä vastauksia. Kävin myös haastattelunauhut läpi ja kirjoitin haastattelut auki eli litteroin äänittämäni aineistot. Aineiston litteroinnin jälkeen etsin aineistosta ilmauksia ja teemoja tutkimuskysymysten teemojen mukaan. Aineiston pelkistäminen tapahtuu esimerkiksi koodaamalla aineistoa, jolloin aineistosta nousee esille tutkimuksen kannalta olennaiset asiat. Tämän jälkeen aineisto jäsenellään ja sieltä erotellaan samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109–110.) Muodostin kuviot ja taulukot tekstini tueksi vasta myöhemmässä vaiheessa, kun olin sanallistanut ensin saamani tulokset.

Tutkimusteni tuloksia jäsentävät tutkimuskysymysten muodostavat kategoriat 1) muusikkous – sen toteuttaminen ja kokeminen, 2) perhe ja sukupuoli sekä 3) musiikkitausta. Tämä kolmijako tulee esille jo tutkimuksen teoriataustassa sekä tutkimusongelmassa. Poimin haastatteluista teemoja ja käsitteitä, jotka sopivat näihin kolmeen edellä mainittuun kategoriaan ja tyypittelin näin tutkimuksen tuloksia helposti luettavaan ja ymmärrettävään muotoon. Haastattelujen vastauksista löytyi paljon yhteneväisyyksiä sekä eroavaisuuksia, joita esiin nostamalla sain tutkimukseeni vertailevuutta ja vastakkain asettelua. Eriävistä vastauksista on myös laadittu havainnollistavia taulukoita. Taulukoiden ja kuvioiden avulla selkeytän tuloksia ja autan lukijaa havainnollistamalla saamiani tuloksia.

Tutkimusraportissa käytän haastateltavien koodauksessa sattumanvaraisesti valittuja nimiä haastattelunumeroiden sijaan. Nimiksi valikoituivat Venla, Paula, Leena, Tiina, Kerttu, Sampo, Niilo ja Vertti. Nimien avulla tutkimustulokset ja kerrotut kokemukset saavat inhimillisen äänen ja näin ollen lukijan on helpompi ymmärtää lukemaansa.

6.3 Tutkimusaineisto ja aineistonkeruu

Tutkimukseni aineistona toimivat haastateltaville laaditut alkukartoitukset sekä itse haastatellut. Kriteerinä tutkimukseeni osallistumiselle oli, että täyttää määritelmän musiikkikasvattaja. Tässä tutkimuksessa määritelmä musiikinopettaja/musiikkikasvattaja kattaa sekä peruskoulun että lukiotason musiikinopettajat. Tällöin tutkimukseen valikoituneella opettajalla on joko kaksoispätevyys (luokanopettaja ja musiikin aineenopettaja) tai pelkkä musiikkikasvatuksen maisterin tutkinto. Käytän tekstissä molempia termejä, sekä musiikkikasvattajaa että musiikinopettajaa ja tarkoitan näillä nimikkeillä samaa.

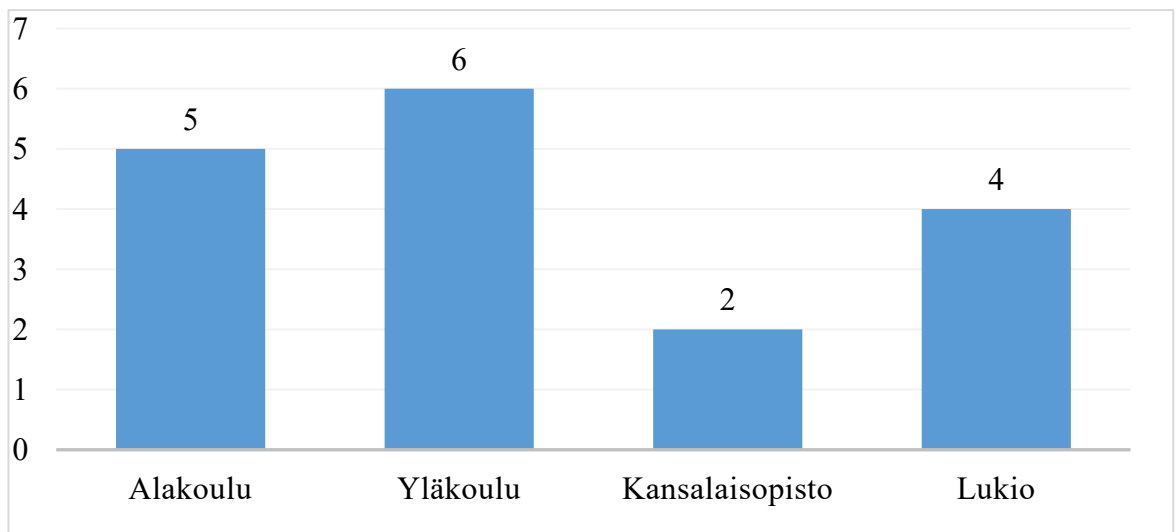
6.3.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Valitsin tutkimukseni kohteeksi Kymenlaakson alueen musiikinopettajat. Kohdejoukko oli tarkoin harkittu, ei satunnaistunut, kuten kvalitatiivisessa tutkimusperinteessä kuulukin (Hirsjärvi et al. 2007, 160). Laadullisessa tutkimuksessa laatu korvaa määrän ja on tärkeää löytää henkilöitä, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai että heillä on kokemusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Valitsin tutkimusalueekseni Kymenlaakson, sillä alueella työskentelee minulle entuudestaan tuttuja opettajia, jotka varmasti ottavat mieluusti osaa tutkimukseeni. Kymenlaakso valikoitui alueena myös sen monipuolisen musiikinopetuksen ja alueen tuttuuden vuoksi. Alueella toimii myös useita musiikkiluokkia ja työskentelee alueen musiikkielämässä aktiivisesti toimivia musiikinopettajia. Otin selvää

alueen kouluista ja niiden musiikinopettajista internetin ja koulun sivujen kautta. On kuitenkin mainittava, että monien koulujen sivut ovat hyvin puutteelliset eikä sieltä selviä kuka koulussa opettaa musiikkia. Sain koottua 23:n musiikinopettajan työ sähköpostiosoitteet, joihin lähetin haastattelukutsut kahdessa erässä. Sähköpostin vastaanottaneista kaksi opettajaa lähettivät minulle pahoittelevan vastauksen, sillä heillä ei ollut virallista pätevyyttä opettaa musiikkia eivätkä he näin ollen voineet mielenkiinnostaan huolimatta osallistua tutkimukseeni. 23:sta opettajasta 9 otti osaa tutkimukseeni alkukartoitukseen.

Etsin tutkimukseeni niin nais- kuin miesopettajiaakin saadakseni vastauksia myös sukupuolta koskeviin kysymyksiin. Kymenlaakson alueelta löytyi yllättävän paljon naismusiikinopettajia, mutta lähettämissäni tutkimuskutsuissa pidin jakauman tasaisena naisten ja miesten välillä, jotta saisin suurin piirtein saman verran kummankin sukupuolen edustajia haastateltavaksi. Lopullisella naisten ja miesten lukumäärällä ei ole merkitystä, vaan sillä, että molempien sukupuolten edustajien kokemukset ja näkemykset tulevat kuulluksi.

Tutkimukseeni osallistuvien ikähaarukka on 30–57 vuotta. Perhemuodotkin ovat monenkirjavia: yhdellä on puoliso, mutta ei lapsia, toisella perheeseen kuuluvat puolison lapset, yksi on eronnut ja lapset kotona poismuuttaneita ja muilla on perinteinen ydinperheen malli eli on puoliso ja lapsi(a). Musiikinopettajana haastateltavat ovat toimineet 4–28 vuotta. He opettavat joko yhdellä tai kahdella kouluasteella samanaikaisesti (KUVIO 2). Tyypillisiä kombinaatioita ovat yläkoulu ja lukio sekä ala- ja yläkoulu, mutta myös pelkkiä alakoulun ja pelkkiä yläkoulun opettajia on mukana otannassa. Kansalaisopisto on ikään kuin ekstrana koulutyön ohella. Koulussa opetettavan musiikin lisäksi muutamilla on opetuskokemusta esimerkiksi musiikkiopistosta ja musiikkileikkikoulusta.

KUVIO 2. Haastateltavien opetuspaikat tällä hetkellä. Vastaukset saatu alkukartoituksesta.

6.3.2 Aineistonkeruu

Valitsin aineistonkeruumenetelmikseni survey-lomakekyselyn sekä puolistrukturoidun teemahaastattelun. Yleisesti ottaen haastattelun etu on joustavuus, sillä kysymykset voi esittää tutkijan valitsemassa järjestyksessä haastattelun edetessä ja tutkija voi tarpeen tullen toistaa tai tarkentaa kysymystä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Toteutin yhden haastattelun aikatauluongelmien vuoksi yhteisymmärryksessä sähköpostin välityksellä, mutta se jäi muita haastatteluja pintapuolisemmaksi ja suppeammaksi tarjoten lyhyet ja ytimekkäät vastauksen esitettyihin kysymyksiin. Kasvokkain tehdyissä haastatteluissa sain enemmän pohdintaa ja pysyin seuraamaan vastaajan reaktioita sekä tarvittaessa tarkentamaan kysymyksiä. Ensimmäisessä lomakekyselyssä kysyin asioita, jotka olivat tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja haastattelun kannalta. Kysymykset olivat joko monivalintakysymyksiä tai avoimia riippuen halutusta vastauksesta. (LIITE 2.)

Lähetin tutkimukseen valikoiduille opettajille helmikuussa työsähköpostiin haastattelukutsun, jossa kerrottiin lyhyesti tutkimuksesta (LIITE 1). Kutsussa oli ohjeet tutkimukseen osallistumiseksi, linkki alkukartoitukseen sekä jokaiselle valittu henkilökohtainen haastattelunumero. Haastattelunumeron avulla pystyin identifioimaan alkukartoituksesta saadut vastaukset ja näin kenenkään ei tarvinnut vastata omalla nimellään.

Toteutin alkukartoituksen Google Forms-pohjaa käyttäen. Googlen lomakesovellus oli minulle jo entuudestaan tuttu, joten päätin hyödyntää sitä informaation keräämiseen. Testasin lomaketta kahdella opiskelukollegallani, jotta varmistuin sen toiminnasta ja muokkasin vastausvaihtoehtoja joustavammiksi saamani palautteen perusteella. Sain Google Formsin kautta kaiken kaikkiaan yhdeksän vastausta viiden viikon aikana. Lähetin muutamalle jo entuudestaan tuntemalleni opettajalle muistutussähköpostin kuukauden kuluttua ensimmäisestä sähköpostista, sillä tiesin heidän olevan kiinnostuneita tutkimuksestani ja haluavan osallistua siihen. Kysely oli muodoltaan standardoitu, kysymykset olivat kaikille samanlaiset. Kyselyn eli surveyn tuloksia käsitellään yleensä kvantitatiivisesti (Hirsjärvi et al 2007, 188–189) ja Google Forms-alustan kautta sain suoraan havainnollistavia tilastoja ja kuvioita vastauksista helpottamaan koontia ja analysointia. En kuitenkaan käytä tässä työssä Google Formsin kuvioita, sillä Microsoft Wordin kuvat ja taulukot osoittautuivat ulkoasultaan helpommin luettaviksi ja selkeämmiksi.

Haastattelut

Haastatteluiden muodoksi valikoitui puolistrukturoitu teemaahaastattelu. Se on tyyliltään avoin ja etenee sujuvasti teemoittain ja antaa mahdollisuuden tarkentaville lisäkysymyksille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–75.) Lomakkeen avulla toteutettu alkukartoitus mahdollisti yksilöllisten haastattelukysymysten laatimisen ja näin ollen haastattelukysymykset olivat alkukartoituksen pohjalta jokaiselle erikseen laaditut. Vaikka kysymykset laadittiinkin jokaiselle erikseen, olivat kysymykset pitkälti samoja. Lista kaikista haastattelukysymyksistä löytyy tutkielman liitteistä (LIITE 3).

Sovin haastatteluajankohdat sähköpostitse alkukartoitukseen vastanneiden opettajien kanssa. Sain vastauksia Kouvolasta, Iitistä, Kuusankoskelta ja Elimäeltä. Tarjosin kahta

mahdollista viikonloppua haastattelujen toteutukseen. Yhden haastateltavan kanssa toteutimme yhteisymmärryksessä haastattelun sähköpostin välityksellä ja yksi alkukartoitukseen vastanneista ei reagoinut haastattelupyyntöni eli kaiken kaikkiaan toteutin seitsemän live-haastattelua. Haastattelemistani henkilöistä naisia oli 5 ja miehiä 3. Haastattelupaikaksi valikoitui Kouvolan Coffee House-kahvila sekä haastateltavien omat kodit. Haastattelupaikalla ei ollut merkitystä haastattelun onnistumisen kannalta. Haastateltavat saivat ehdottaa heille sopivaa paikkaa ja aikaa ja neljä haastattelua seitsemästä toteutin itse ehdottamassani kahvilassa. Aikaa haastatteluihin meni 25–60 minuuttia. Laineen mukaan (36, 2001) fenomenologinen haastattelu on luonteeltaan avoin, luonnollinen ja keskustelunomainen ja tähän pyrinkin aktiivisesti sopiessani haastatteluja. Haastattelut toteutuivat huhti–toukokuun vaihteessa.

Äänitin haastattelut kahdella eri laitteella ja sovelluksella, jotta saisin varmasti tallennettua haastattelun jatkoa varten. Puhelimella käytössäni oli Digipomin sovellus nimeltä Helppo äänentallentaja. Puhelimesta äänitykset sai tallennettua One Drive-pilvipalveluun säilöön. Applen iPadilla käyttämäni Lin Fein kehittämä Nauhuri-sovellus toimi nimenomaan litterointivaiheessa todella hyvin. Äänenlaatu oli hyvä ja sovelluksen hidastusominaisuus helpotti kirjoitustyötä suuresti. Molemmat käyttämäni äänityssovellukset ovat ilmaisversioita, joista on saatavilla myös maksulliset pro-versiot.

Se, että tunsin jo entuudestaan muutamia tutkimukseeni osallistuneita opettajia, ei vaikuttanut negatiivisesti tutkimustuloksiin. Tuttuus mahdollisin rennon ja turvallisen haastattelukokemuksen ja monet entuudestaan tuttu opettajat innostuivatkin kertomaan paljon enemmän kuin pelkän vastauksen kysymykseeni tarjoten näin ylimääräistä tietoa, jota pystyin hyödyntämään tutkimuksessani. Tuttuus ei kuitenkaan ollut edellytys avoimuudelle. Aiheesta kiinnostuneet ja tutkimukseeni osallistuneet opettajat halusivat kertoa minulle kaiken voitavansa ja auttaa minua tutkimuksessani. Koen, että jokainen haastateltava oli avoin ja sain vaivoitta vastaukset kysymykseeni ja jokainen sai kertoa omassa tahdissaan vastauksensa. Kaikkein lyhimmät haastattelut olivat minulle entuudestaan vieraiden opettajien kanssa, pisimmät jo tuttujen kanssa. Sisältö oli silti kaikissa aivan yhtä tarkoituksenmukainen. Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä 58 sivua A4-kokoiselle sivulle fonttikoon ollessa 12 ja rivivälin 1,5.

7. MUUSIKKOUS - SEN TOTEUTTAMINEN JA KOKEMINEN

7.1 Muusikon määritelmät haastateltavien mukaan

Haastateltavat määrittivät alkukartoituksessa muusikkouden omin sanoin. Eräs haastateltavista totesi, ettei ollut aiemmin ajatellut olevansa muusikko ennen tämän tutkimukseni herättämiä pohdintoja, vaikka hänen oma taustansa oli hyvinkin musikaalinen ja ulkopuolisen silmin hän vaikutti muusikolta. Tämä toteamus todisti hyvin sen, että kaikki ei ole aina sitä miltä näyttää ja että se, miten me identiteettimme koemme, voi olla hyvinkin erilainen kuin mitä muut meistä olettavat.

Muusikko ei soita/laula nuotteja, vaan hän tuntee ja toteuttaa musiikkia mahdollisista nuoteista tai sisäisestä palosta. Muusikko voi olla itseoppinut tai koulutettu. Ammattinimikkeenä palkkatyössä muusikko vaatii koulutus pohjan.

(Tiina)

Päämäärätietoisesti musisoiva henkilö. Periaatteessa olen musiikkikasvattajana sitä mieltä, että jokaisessa asuu muusikon alku, mutta varsinaiseksi muusikoksi kehittyy sellainen henkilö, joka haluaa tehdä töitä oman muusikkoutensa kehittymisen eteen.

(Paula)

Onko siis hyvän musiikinopettajan oltava myös muusikko? Kuten Kerttu haastattelussa totesi, on melko vaarallista sanoa, että täytyisi olla muusikko, sillä kaikki eivät sitä ole. Moni kuitenkin painotti muusikkouden tuomia etuja, kuten osaamista. Toisaalta Tiina totesi mielestäni hienosti:

Mikä se on se muusikko, että onks se se että sun pitää niinku huijella tuola pitkin kyliä ja esiintyä vai se, että onko se sulla sisällä itellä. Että soitatko sä niistä nuoteista musiikkia ja soitatko sä sitä nuottia.

(Tiina)

Eli voidaan sanoa, että muusikkous on musiikin, ei nuottien soittamista ja tähän kuulostaa melko luontevalta.

Tekee musiikkia, esittäen tai säveltäen, eläkseen. Tai on riittävän taidokas siihen, vaikka leipätyö on muualla.

(Sampo)

Henkilö, joka tienaa osan tai koko elantonsa soittamalla tai laulamalla musiikkia - tai on niin taitava, että voisi niin halutessaan tehdä.

(Venla)

Olin ammattimusikkona, ennen kuin lähdin opiskelemaan musiikkia. Muusikko on henkilö, jolla ei ole säännöllisiä tuloja eikä eläke-etuja. Hän on myös usein nälkäinen ja väsynyt.

(Niilo)

Monissa muusikon määritelmissä korostui myös rahallinen puoli. Muusikko tienaa epäsäännölliset tulonsa vain ja ainoastaan musiikilla. On myös nostettava esille se seikka, että monien määritelmissä muusikkous nousee esille sekä ammattinimikkeenä että itse oppineena amatöörinä. Tämä seikka vain vahvistaa sitä tosiasiaa, että muusikon määrittelemine on hyvin kaksijakoista eikä yhtään niin selkeää kuin esimerkiksi musiikkikasvattajan ammatin määrittely.

On henkilö, jonka sisus pulppuaa musiikkia ja myöskin imee sitä itseensä, muusikolla on vahva tarve ja myös kyky ilmaista itseään musiikin avulla, ilmaista musiikkia juuri sen käsillä olevan musiikin vuoksi ja jopa tuottaa uutta musiikkia.

(Kerttu)

Vapaa sielu. Siivilleen noussut etydien puurtaja.

(Vertti)

Elämän suola ja sokeri tilanteessa kuin tilanteessa.

(Leena)

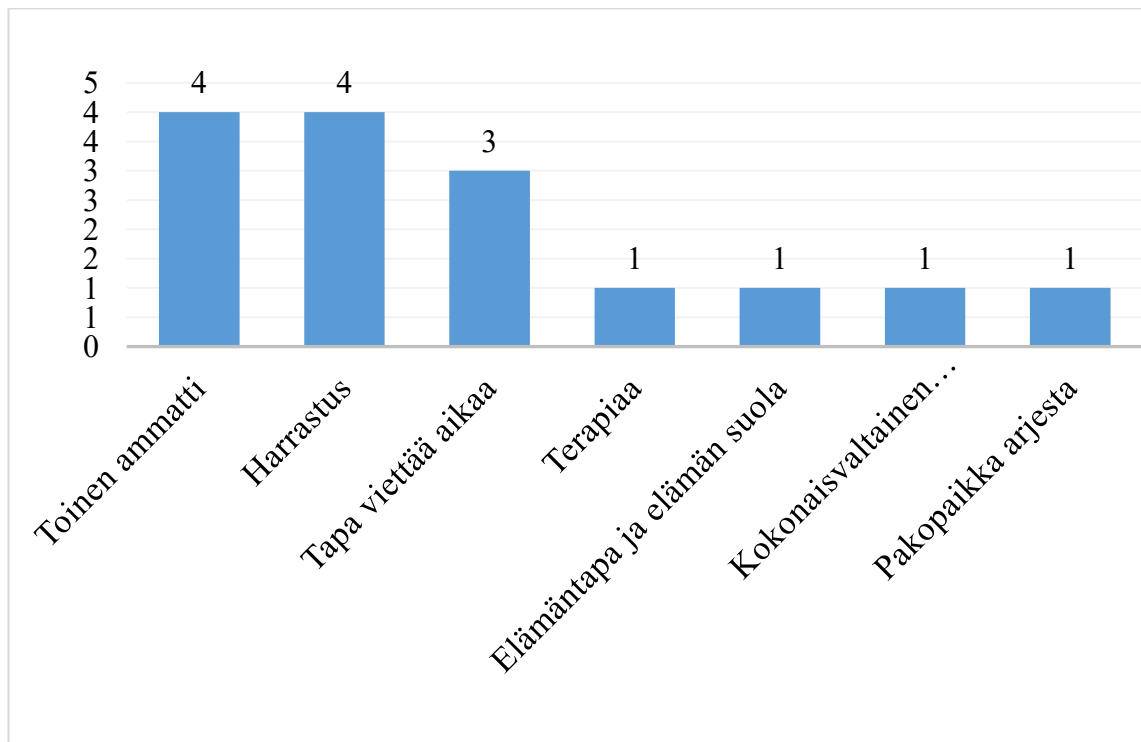
Muusikko on näiden määritelmien mukaan myös hyvin luova ja luovuudesta elävä henkilö, joka on nähnyt vaivaa saavuttaakseen tämänhetkisen osaamisen tasonsa. Tähän tutkimukseen haastateltujen henkilöiden myöhemmistä vastauksista huokuu myös vahvasti tämä tarve luovaan tekemiseen. Näiden määritelmien perusteella en kuitenkaan voi vetää suoria johtopäätöksiä vastaajien muusikkoudesta. Tehtävänantona oli vain määritellä termi muusikko eikä erityisesti peilata sitä itseän. Määritelmistä voi kuitenkin poimia piirteitä, joita liitetään muusikkouteen.

7.2 Muusikkouden kokeminen

Koska kyseessä on tutkimus, jossa kartoitetaan musiikinopettajien muusikkokokemusta (KUVIO 2), oli aiheellista kysyä mikä on tutkimukseen osallistuvien opettajien suhde musiikkiin eli mikä on musiikin merkitys elämässä. Annoin lomakkeessa valmiina vaihtoehtoina kohdat *toinen ammatti, harrastus, tapa viettää aikaa* sekä *terapiaa*. Muut vastaukset ovat haastateltujen omia määritelmiä.

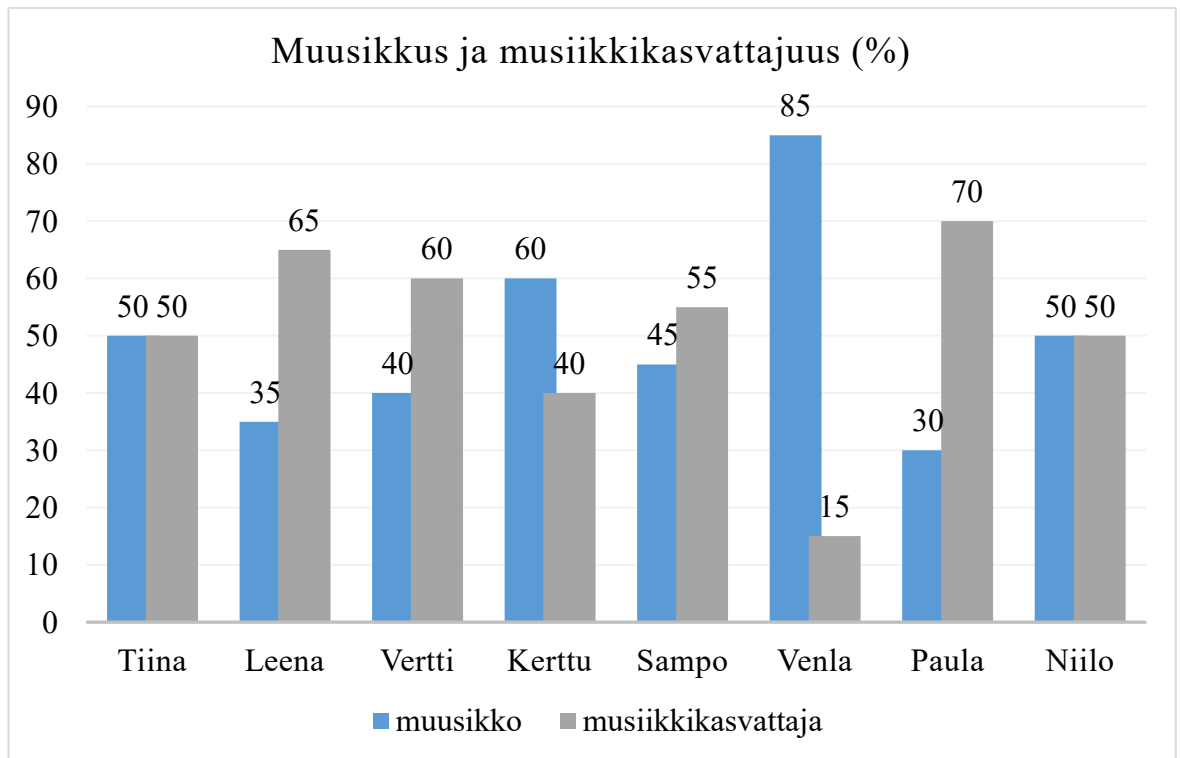
Tutkimuksen kohderyhmänä ovat musiikinopettajat, joiden työnkuvaan oleellisesti liittyy musiikki, mutta siitäkin huolimatta puolet vastaajista koki musiikin myös toiseksi ammatikseen sekä harrastukseksi. Tähän musiikin merkitystä koskevaan kysymykseen sai valita useammankin vastausvaihtoehdon sekä täydentää itse sopivalla ilmaisulla. Vastaukset *terapiaa, elämäntapa* ja *elämän suola, kokonaisvaltainen suunnannäyttävä ja mahdollistaja* sekä *pakopaikka arjesta* ovat haastateltavien omia määritelmiä ja kuvastavat vastaajien suhdetta musiikkiin hyvin vahvasti (KUVIO 2). Avoimeen kohtaan täydennetyt vastaukset kertovat, että musiikki on heille voimavara ja hyvin merkittävä osa elämää, jos ei jopa merkittävin. Vartiainen & Meuronen tutkivat vuonna 2013 musiikinopettajuuden hahmottamista ja huomasivat myös, että musiikki koetaan vahvasti itseisarvoksi musiikinopettajuuden kehittymiselle ja onnistumiselle (2013, 89-90). Musiikki itsessään on voimavara ja kenttä, jolla kehittää itseään.

Haastatelluista jokainen koki musiikin hyvin tärkeäksi osaksi itseään ja elämäänsä. Monella oli kuitenkin vaikeuksia määritellä prosentuaalisesti, kuinka suuri osa heistä on muusikkoo ja kuinka suuri osa musiikkikasvattajaa. Ne kulkivat niin käsi kädessä toistensa kanssa, ettei niitä voinut erottaa toisistaan. Toisaalta en koe sitä mitenkään vaaralliseksi tai pahaksi asiaksi. Boujin laatima kuvio (KUVIO1) puoltaa myös ajatusta siitä, että opettaja voi kokea olevansa sekä muusikko että opettaja, kyse on vain painotuksesta. Oman identiteetin määrittely ei ole mitenkään helppo tehtävä. Boujin malli menee jo niin syvälle identiteetin analyysiin jakautumalla neljään eri lohkoon, joten oli helpompaa ajatella jako ennemmin kahteen osioon, muusikkouteen ja musiikkikasvattajuuteen. Etenkin, kun haastateltavista harva oli pohtinut etukäteen omaa ammatti-identiteettiään.

KUVIO 2. Musiikin merkitys elämässä. Vastaukset saatu alkukartoituksesta.

Kysyessäni onko muusikkous hyvän musiikkikasvattajan edellytys, olivat vastaukset hyvin varovaisia. Moni koki muusikkouden antavan tukea musiikkikasvattajan työhön, mutta sitä ei voi suoranaisesti vaatia keneltäkään. Kyse on kuitenkin pitkälti siitä, miten muusikkouden itselleen määrittelee ja että miten sitä ilmentää niin työssä kuin arjessakin. Muusikkous on usein osaamisessa, ei niinkään erillisenä osana ammatti-identiteettiä, jos puhutaan musiikkikasvattajana olemisesta. Paula totesikin haastattelussa, että jokainen on tavallaan valmis muusikko, mutta musiikinopettajan ei tarvitse olla sellainen muusikko, joka hankkii toimeentuloa muusikon töillä. Muusikkous näkyy ennen kaikkea työssä ja siinä, että pystyy jakamaan opittuja musiikillisia taitoja eteenpäin. Stephens (1995) on tutkinut muusikkouden ja opettajuuden suhdetta ja hänen saamat tuloksensa tukevat tätä muusikkouden ja opettajuuden kombinaatiota ja tulosten mukaan musiikkia ja soittoa opettavan ihmisen tulisi olla sekä muusikko että opettaja, sillä näitä molempia taitoja tarvitaan opetustyössä. Stephensin fokus on soitonopetuksessa, mutta yhtä kaikki hänen saamansa tulosta voidaan peilata myös yleiseen musiikinopetukseen.

KUVIO 3. Kuinka suuri osa sinusta musiikin toimijana on muusikkoa ja kuinka suuri osa musiikkikasvattajaa? Tulokset ovat alkukartoituksen ja haastattelun vastausten keskiarvot.

Mutta sit kuitenkin se niinku täs haastattelussaki kävi ilmi, ni se muusikkous on tärkeä paitsi sen opettajan työn mutta niinku enempi sen oman hyvinvoinnin kannalta. Että kun koulussa voi tehdä vaan ne rajalliset asiat ja sit kuitenkin lähtöoletus on se että kun sä oot yliopiston käynyt ihminen ni sul on enemmän taitoja ku ne peruskoulutaidot ni sit pääsee hyödyntämään niitä ja tuteuutamaan ja se on niinku tärkeet.

(Paula)

Kysyin tämän saman kysymyksen alkukartoituksessa sekä haastattelun lopussa. Vastaukset pysyivät melko vakioina ensimmäisen ja toisen kysymyskerran välillä. Suurin ero vastauksissa oli Sampolla. Ensimmäisellä kerralla vastausprosentit olivat 30 % ja 70 % ja haastattelussa tulos olikin 60 % ja 40 %. Syy muutokseen saattaa hyvinkin olla siinä, että kahden vastauskerran väliin jäi melko paljon aikaa, jolloin haastateltava pystyi pohtimaan ja analy-

soimaan itseään. Sampohan kertoi haastattelussa, ettei ole oikeastaan aiemmin pitänyt itseään muusikkona. Selkeästi mietiskelyaika kuitenkin vakuutti hänet omasta muusikkoudestaan. Harvemmin sitä tulee tutkailtua omaa ammatti-identiteettiään tällä tavalla ja näin kah-tiajakoisesti. Kaiken kaikkiaan tulokset ovat mielestäni hyvin selkeitä ja vastaavat hyvin sitä kuvaa, minkä haastateltavat itsestään haastatteluissa antoivat (KUVIO 3).

Kuten edellä jo mainittiin, Kaasevirtakin (2004, 37) on todennut ihmisen identiteetin muodostuvan monista pienistä osa-alueista. Nämä palaset eivät välttämättä irrottaudu toisistaan, vaan ne ovat limittäin osana toisiaan. Niin voidaan ajatella myös muusikon ja musiikkikasvattajan identiteetistä. Se, että haastatteluissa monilla oli vaikeuksia määritellä itsestään näitä osa-alueita ei ole itse asiassa mikään yllätys, vaan täysin luonnollinen ilmiö. Näiden kahden identiteetin liimana ja yhteisenä maapintana on musiikki, joten on täysin luonnollista, että ne kulkevat hyvin käsi kädessä. On kuitenkin aiheellista pysähtyä pohtimaan omaa ammatillista identiteettiään ja havainnoida millainen painotus siinä on. Parhaimmillaan tämä pohdinta voi auttaa olemaan parempi työssään ja kannustaa käyttämään omia vahvuuksiaan.

7.3 Muusikkouden toteuttaminen ja kehittäminen

Muusikkona vapaa-ajalla

Haastattelemani opettajat tekevät vapaa-ajallaan hyvin erilaista keikkaa. On seurakunnan kanttorin tuurauksia, erilaisia projekteja, tilauskeikkoja, hyväntekeväisyytenä tehtyä musiointia, kuoroja, pubikeikkoja ynnä muuta. Skaala on laaja. Kaksi haastateltavista kertoi toteuttavansa muusikkouttaan teatterin kautta. Teatteri tarjoaa kentän, jolla toteuttaa omaa osaamista, hyödyntää vahvuuksiaan sekä haastaa itseään. Harrastuksen muodossa muusikkous on stressitöntä ja mukavaa tekemistä musiikin parissa sekä mukavaa ajanvietettä samanhenkisten ihmisten kanssa. Parhaimmillaan keikkoja voi valita oman intressin mukaan ja valita niin sanotusti parhaat päältä.

Keikkailun monet kokivat henkistä hyvinvointia tukevana ja vapauttavana toimintana, mitä ei tehdä niinkään rahallisista syistä. Kerttu esimerkiksi kertoi, että usein on vaikea sanoa ei, kun pyydetään keikalle, sillä se tekeminen on itselle niin tärkeää. Ja koska se on niin tärkeää oman hyvinvoinnin takia, ei sitä aina tee edes rahan takia.

Keikkailussa tärkeäksi kysymykseksi nousevat myös keikkojen ajankohdat. Perheellisenä työssäkäyvänä muusikkona vapaa-aika saattaa olla kortilla, joten keikkojen tekemisellekin täytyy löytää aikaa. Vertti esimerkiksi kertoi yrittävänsä pyhittää joulun ja talviloman perheelle ja välttelevänsä keikkojen ottamista lasten loma-ajoille. Samoin Tiina ja Leena myönsivät pitävänsä loman lomana ja Tiina pyrkii tietoisesti pitämään viikonloputkin vapaana töistä. Keikkoja voi olla kalenterissa enemmän tai vähemmän, mutta myös vapaata täytyy olla ja silloin täytyy todella osata olla vapaalla. Niillä, joilla ei keikkoja juurikaan vuoden aikana ole tekevät niitä silloin kun tarjolla on eli keikat eivät vähyytensä ansiosta häiritse muuta elämää tai sotke aikatauluja. Enemmän keikkailevilla puolestaan on perheen, oman ja puolison työn ja keikkojen yhteensovittaminen läsnä elämässä. Työn ohella keikkaa tekevän elämässä on läsnä toisinaan myös väsymys. Keikkatarjousten kohdalla täytyy miettiä mitä jaksaa ja kykenee tekemään leipätyönsä eli opettamisen ohella.

Muusikkona koulumaailmassa

Muusikkous ilmenee koulumaailmassa erityisesti monipuolisuutena. Kerttu koki, että muusikkoutta kaivataan opetuksen tueksi silloin, kun opetetaan taitotasoltaan parempia oppilaita. Silloin täytyy osata soveltaa ja tarjota haasteita. Etenkin lukioikäisten opetuksessa koettiin mielekkääksi se, että oppilailta oli jo taitoja joiden kanssa toimia. Silloin pääsee haastamaan myös itseään taidollisesti. Yläasteella korostuu paljon pedagogiikka, miten tämän asian opettan.

Muusikkous korostuu paljon myös tavassa opettaa. Käytännön harrastamisen ja tekemisen kautta moni oli oppinut paljon pedagogisia keinoja opetuksensa tueksi. Esimerkiksi moni

oli oppinut jakamaan biisejä pienempiin osiin, oppinut poimimaan kappaleista ne keskeisimmät osat ja käyttänytkin vain niitä opetuksessa. Suuri oppi on ollut, että aina ei tarvitse mennä kirjan mukaan alusta loppuun ja kokonaista kappaletta, vaan voi käyttää hyväkseen sekä muusikkoutta että pedagogisia taitoja oikean lähestymistavan löytämiseksi.

-- se on suunnistamista, et lähen tästä rastipisteeltä ja päämäärä on päästä tonne. Ni sitä voi mennä sillee et ottaa kompassilla suunnan ja täst lähetää ja sit kattoo vaa et nyt mennää suunnassa ja sitä kohti mennää. Ok. Se on yks tapa tehdä. Sit voi mennä sitä pohjamutia myöten et kierrellää kaikki ne suot ja rämeköt, että jos mennään vaikeemman kautta ni sit mennää vaikeemman kautta, mut miksei valita myös sitä maisemareittiä? Vähä fiilistellä ja vitsittää on kiva ja tonne mennää! Eikä jäädä sit lillimään mihinkään välitilaan, et sit täytyy kuitenkin päätyä jonnekkii. Ku sit ku oot se pedagogi, mut se muusikkous antaa sulle sen mahdollisuuden tehdä sen reitinvalinnan et voi olla et moni menee vaa läpät silmillä et täst niinku mennää ja nyt se on tehty.

(Tiina)

Vertti koki pääsevänsä hyödyntämään muusikkouttaan lähinnä pitkällä olevien ja taitavien oppilaiden kanssa. Kyse on hänen mukaansa lähinnä eriyttämisestä ja eteenpäin auttamisesta. Pianistitaustansa ansiosta Vertti pystyi auttamaan erityisesti pianisteja vaikeiden kappaleiden kanssa. Vastaavasti musiikkiteknologisen osaamisensa kautta hän on päässyt tarjoamaan lahjakkaille lukioikäisille opiskelijoille mahdollisuuksia järjestää omia konsertteja sekä mahdollisuuden oppia lisää musiikkiteknologiasta. Niin sanotun tavallisen luokan kanssa hän koki opettamisen menevän melko perusasioiden parissa eikä mahdollisuutta muusikon taitojen käyttöön oikeastaan ole.

Omat muusikon kyvyt pääsevät siis helpommin esille, kun oppilaat ovat itse taitavia. Tämän allekirjoitti myös Venla. Silloin kun oppilas on selkeästi ammattiopintoihin hakeutumassa ja taidollisesti selkeästi muita edistyneempi, tulevat opettajan muusikon taidot tärkeiksi. Tällöin on hyvä, jos opettaja osaa ohjata opiskelijaa haastavampien materiaalien pariin ja kertoa millaista muusikon työ ja alan opiskelu on. Kokemuksen perusteella oppilaita harvemmin

kiinnostaa opettajan muusikkous. Moni jakoi tämän saman kokemuksen ja samaan törmäsin myös kandidaatin tutkielmaa tehdessäni. Silloin kun oppilaat kysyvät, opettaja tietenkin kertoo mielellään tarinoita keikoilta ja omista projekteistaan. Jos oppilaita todella kiinnostaa musiikkiala, ovat nämä opettajan omat kokemukset kullannarvoisia oppimiskokemuksia. Venla korosti haastattelussa nimenomaan tätä opettajan tietoa ja sen merkitystä oppilaalle.

Yks ysiluokkalainen tuli et sit mä otan lukios sen lyhkäsen matikan et en mä sil kuitenkaa sit mitää ett et mähän haen sit teatterikorkeeseen ja sit mä vaa sanoin et hei ota vaa se pitkä matikka et siit on hyötyy sit apurahahakemuksis. Ni sit se sano et ai oikeesti vai? – no enpä tullu ajatelleekskaa—

(Venla)

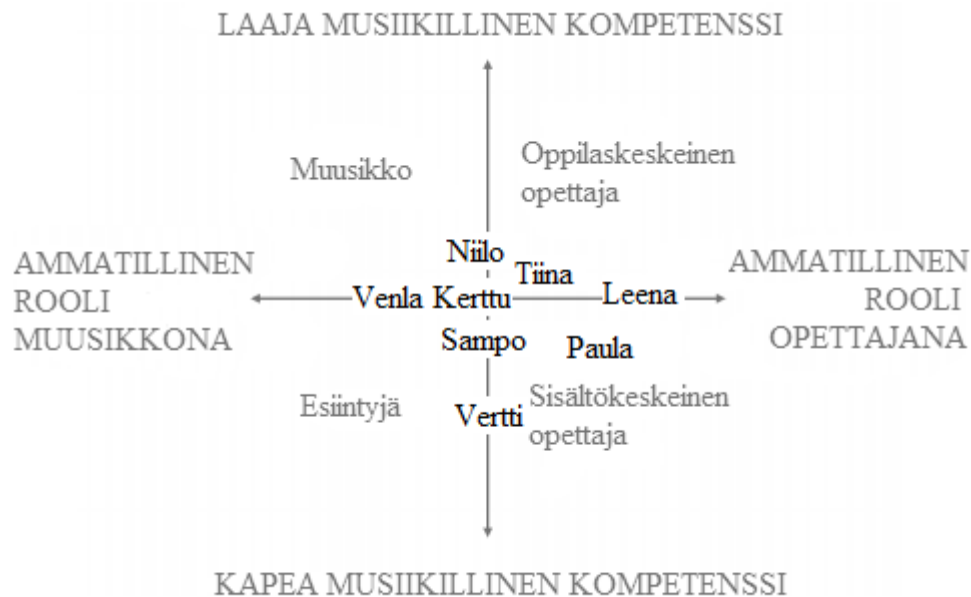
Venla korosti sitä miten väärän kuvan media helposti antaa bändielämästä ja että kuinka vaikea nuoren on saada todellista tietoa musiikkialasta. Hän pohjasi paljon myös omaan kokemukseensa. Parhaiten omista kouluajoista on jäänyt mieleen ne hetket, kun opettaja on kertonut omia kokemuksiaan näistä asioista.

Tiina teki aikoinaan erikoistumisopintonsa nimenomaan musiikkiliikunnan ja kansanmusiikin parissa, mikä myös näkyy hänen tavassaan opettaa. Hänelle kehollisuus on aina ollut vahvasti läsnä musiikissa ja veri on vetänyt teatteriin. Niinpä Tiina on tuonut musiikkikasvattajan työhönsä palan näyttämöilmaisua ja kehollisuutta. Se on osa hänen omaa pedagogiikkaansa. Toisaalta kehollisuus opettaa oppilaille musiikin kokonaisvaltaisesta olemuksesta. Musiikkiteatterin vaikutus näkyy etenkin kuorojen koreografioina sekä musikaalitoiminnassa, jota Tiina on toteuttanut lukion kursseilla.

Jälleen on syytä pohtia, täytyykö musiikinopettajan olla myös muusikko? Kerttu painotti, että muusikkous on osaamisalueena suuri lisä opetukseen ja opetuksen tueksi, mutta sitä ei voi velvoittaa. Vertti puolestaan pohti muusikkouden olevan tavallaan itsestänselvyys alalle pääsemiseksi. Voidaankin sanoa, että tässä kysymyksessä korostuu muusikon määritelmä ja koska muusikkouden yksiselitteinen määrittelemine on hankalaa, ei tähän kysymykseen voi

oikeastaan vastata vain yhdellä tavalla. On kuitenkin relevanttia pohtia tätä aihetta, sillä opetussuunnitelman sisällöt ja sitä kautta vaatimukset opetukselle ovat muuttuneet ja edellytykset opettajan osaamiselle ovat jo melko korkealla. Mutta kuten Sampo haastattelussa kertoi, on uusi opetussuunnitelma sen verran haastava ja raskas paketti, että sitä toteuttamaan ei riitä pelkkä muusikkous, vaan tarvitaan nimenomaan hyviä pedagogeja, jotka osaavat poimia opetuksesta ne oleelliset jutut.

Haastatteluiden perusteella opettajia on vaikea sijoittaa Boujin malliin (KUVIO 4), mutta pieniä viitteitä on havaittavissa. Venla on selkeästi enemmän muusikko ja hänen opettajaidentiteettinsä painottuu enemmän mallin vasemmalle puolelle eli hänellä on laaja musiikillinen kompetenssi ja ammatillinen muusikon rooli. Kerttu ja Tiina sijoittuisivat melko keskelle mallia, Kerttu hieman enemmän muusikkopuolelle ja Tiina opettajapuolelle. Sampo ja Niilo ovat haasteellisia sijoittaa malliin, sillä hekin ovat niin keskellä, ikään kuin balanssissa näiden muusikko- ja opettajapuolten kanssa. Vastaavasti Vertti sijoittuisi selkeästi enemmän ammatillisen opettajan puolelle. Leena ja Paula ovat myös enemmän opettajia. Nämä malliin sijoitukset eivät ole kovin tarkoituksenmukaisia, sillä haastattelukysymykseni eivät pohjautu Boujin malliin. On kuitenkin mielenkiintoista analysoida, miten he omien vastaustensa perusteella malliin sopisivat. Malli kuitenkin havainnollistaa hieman syvemmin ammatillista identiteettiä. Vaikeinta on analysoida opettajapuolta, sillä haastattelussa en kysynyt heidän opettajuudestaan, vaan lähinnä muusikkoudesta. Kuvio on myös hyvin rajallinen, sillä esimerkiksi oppilaskeskeistä esiintyjää on todella vaikea sijoittaa kuvioon mielekkäästi. Myöskin kapea musiikillinen kompetenssi antaa tässä kontekstissa hieman väärän kuvan. Laatimani havainnollistava kuvio haastateltujen sijoittumisesta Boujin malliin perustuu siis pitkälti omaan tulkintaani heidän vastauksistaan eikä siis ole yksiselitteinen, vaan lähinnä suuntaa antava näissä valmiissa raameissa.

KUVIO 4. Opettajat sijoitettuna Boujin malliin haastatteluiden perusteella

Miksi et ole siirtynyt täysipäiväiseksi muusikoksi?

Haastatelluista kolme vastasivat, että ovat jossakin vaiheessa harkinneet jättävänsä opettajan työt ja siirtyvänsä täysipäiväiseksi muusikoksi. Kerttu, Venla ja Sampo ovat vastaustensa perusteella hyvin vahvasti muusikoita ja kuten kuvioistakin nähdään, (KUVIO 3), ovat Kerttu ja Venla listan kärjessä itsensä muusikoksi kokemisen suhteen. Vaikka Sampolla olikin aluksi vaikeuksia ammatillisen identiteettinsä määrittelyssä ja nimenomaan muusikkouden suhteen, on vastausten perusteella selvää, että hän on muusikko ja mitä enemmän aiheesta keskustelimme, sitä enemmän Sampokin alkoi kokea itseään muusikoksi. Näitä kolmea opettajaa yhdistää musiikillinen intohimo ja palo, mutta he nauttivat myös opettamisesta.

Syitä muusikoksi ryhtymiseen on varmasti niin monia kuin on muusikoitakin. Yleisimpiä syitä lienevät kuitenkin rakkaus omaan instrumenttiin, onnistumisen kautta saatu hyväksi koettu elämä, halu toteuttaa itseään ja kokonaisuuden tunne, mikä tulee lavaesiintymisestä (Irving 2002, 34). Se, miksi sielultaan muusikko ei kuitenkaan halua tehdä täysipäiväisesti muusikon töitä, on sitten toinen juttu. Haastatteluissa ilmeni, että suurin syy muusikoksi siirtymättömyydelle on raha. Haastateltavat kokivat muusikon työn taloudellisesti epävarmaksi.

Opettajan työ takaa säännölliset tulot ja mahdollistaa siinä ohella muusikkouden toteuttamista.

Venla kertoi haastattelun edetessä, että hänestä ei oikeastaan pitänyt koskaan edes tulla opettajaa. Hän päätyi musiikkikasvatuksen osastolle tekemään kandidaatin tutkintoa, minkä avulla hakisi musikaalinäyttelijän maisterikoulutukseen. Teatterikorkeakoulun kurssitarjonta ehti kuitenkin opiskelujen aikana muuttua ja niinpä Venla päättikin sitten tehdä jatkaa maisterin tutkinnon musiikkikasvatuksen parissa. Vaikka hän ei ollutkaan suunnitellut päätyvänsä opettajaksi, olivat hänen lähipiirinsä ihmiset sitä mieltä, että näinhän se on aina ollut. Kun Venla sitten pääsi opettamiseen kiinni, hän huomasi olevansa työssä, josta pitää ja joka mahdollistaa myös muusikon sekä teatterimusiikon työt. Lopulta lopputulema olikin ideaali. Venlan tapauksessa ammatti musiikin parissa oli selvä, mutta lopullinen ammattinimike löytyi sattuman kautta.

Niilo kertoi tehneensä vakavissaan muusikon töitä ennen kuin alkoi tehdä musiikkikasvattajan töitä päätoimisesti. Suurimmat syyt vaihdokselle hänen mukaansa olivat humalainen yleisö ja tiputanssi. Toisin sanoen ilmapiiri ja ympäristö ajoivat hänet vaihtamaan suuntaa kohti opettamista. Kokonaan hän ei kuitenkaan keikkailua ja muusikon töitä ole lopettanut. Niilo panostaa oman musiikin tekemiseen ja pitää silloin tällöin konsertteja. Keikkailu ei kuulu suoranaisesti ammattikuvaan, vaan lähinnä erilaiset produktiot. Sampokin kertoi tarinoita opiskeluajoistaan, jolloin hän teki paljonkin keikkaa ja käytännössä siis muusikon töitä. Tämä opiskelun ja muusikkouden yhdistäminen oli toisinaan helppoa ja toisinaan ei, mutta paljon hienoja kokemuksia siitä ainakin sai.

Karjalaisen opinnäytetyössä (2009) eräässä haastattelussa nousi esille ammattien yhdistäminen. Haastateltu henkilö kertoi tekevänsä orkesterimusiikon sekä pedagogin työtä samanaikaisesti. Orkesterityössä palkitsevat flow-kokemukset ja suuret elämykset teosten parissa, opetustyössä nuorten kanssa tekeminen. Toinen esimerkkitapaus kertoi muusikon työn olevan hektistä ja opetustyön vastapainoisesti pitkäjänteisempää ja staattisempaa. Molemmissa on puolensa ja molemmat tarjoavat erilaisia kokemuksia. Toisille sopii kahden erilaisen työn

yhdistäminen. Toisaalta molempia ammattikuvia yhdistää nimenomaan musiikki. (Karjalainen 2009, 20.)

7.4 Musiikkikasvattajan työ muusikkouden kehittäjänä

Musiikki on monien eri tutkimusten mukaan hyväksi oppimiselle. Ukkola-Vouti (2017, 190–191) listaa musiikkiharrastuksen tuomiksi opeiksi muiden muassa *multitaskauksen* (multitasking eli monen asian tekeminen samanaikaisesti), toiminnanohjauksen, esiintymisen, kielelliset kyvyt sekä sorminäppäryyden ja äänenkäytön. Näitä taitoja voi oppia myös musiikkikasvattajan työssä, mutta myös muusikkouden kautta.

Kahdessa haastattelussa korostui tekemällä oppiminen etenkin laulamisen suhteen. Kun työskentelee päivittäin musiikin parissa ja käyttää omaa ääntään, voi kokea uusia oivalluksia eri tekniikoista havainnoimalla omaa tekemistään. Samalla tulee myös pidettyä huolta ääninstrumentista ja ylläpidettyä äänenhallintataitoja. Ääni on kuitenkin opettajan yksi tärkeimmistä työvälineistä, jota täytyy huoltaa ja josta tulee myös pitää jatkuvasti huolta. Laulamista työn ulkopuolella harrastavan tulee leipätyössään opettajana pitää huolta, että ääni on käytökunnossa myös työn ulkopuolella.

Kaksi naisopettajaa koki muusikkouden antaneen välineitä kappaleiden käsittelyyn ja transkriptioiden tekemiseen. Koulumaailmassa tulee purettua musiikkia pienempiin osiin oppilaille ja on mietittävä mistä ja miten lähdetään liikkeelle. Opetellaan se olennainen osa ensin, oli se sitten kappaleen kertosäe tai riffi ja lähdetään rakentamaan kappaleita pala palalta. Muusikon töitä tehdessä on myös pohdittava mitä treenaa ja mistä olisi fiksuinta lähteä liikkeelle. Etenkin, kun tekee kahta työtä samanaikaisesti, on mietittävä miten treeniajan pystyisi käyttämään mahdollisimman tehokkaasti. Sama pätee opettamiseen. Tuntiresurssit ovat mitä ovat ja on mietittävä mitä oppilaiden kanssa opetellaan ja miten.

Esiintymisrutiini on myös asia, mikä tulee tutuksi opetustöiden kautta. Opettajana on jatkuvasti luokan edessä ja näyttää esimerkkiä, säestää koulun juhlien yhteislaulut ja lukiossa musiikinopettaja hoitaa lakkaisseremonian musiikit. Opettaja on siis jatkuvasti esiintymässä ja Vertti oli haastattelussa sitä mieltä, että työvuosien myötä rutiini on syntynyt ja enää ei esimerkiksi jännitä juuri yhtään valmistujaistilaisuuksissa esiintymistä. Tästä esiintymisrutiinista on hyötyä myös muusikon töissä. Ja koska luokkatilanteissakaan kaikki ei välttämättä mene ihan niin kuin on suunnitellut, on suhtautuminen muuttuviin tilaisuuksiin erilainen myös keikkatilanteissa.

Niilo kertoi yhdeksi työn tuomista eduista koulun musiikkistudion. Sitä kautta on voinut perehtyä uusiin softiin eli ohjelmistoihin. Se on ollut myös pedagogisesti hyvin kannattava investointi. Työn kautta voi oppia uutta teknologiaa, mikäli koululla on siihen resursseja. Toisaalta sama toimii myös toisin päin. Vertti esimerkiksi on kertomansa mukaan ollut aina hyvin kiinnostunut musiikkiteknologiasta ja on tuonutkin omaa kiinnostustaan myös koulu- maailmaan ja omaan opetukseensa mukaan. Homma toimii siis molempiin suuntiin.

8. PERHE JA SUKUPUOLI

8.1 Perhe ja muusikkous

Suurin osa haastateltavista koki perheen vaikuttaneen muusikkouteen ja sen toteuttamiseen negatiivisesti lasten ollessa pieniä. Lasten kasvaminen ja omatoimisuus vapautti aikaa oman muusikkouden toteuttamiselle, kuten esimerkiksi vapaammalle keikkailulle ja oman musiikin tekemiselle. Pikkulapsiaika sitoi etenkin naisia hyvin vahvasti lapsen äärelle, mutta vastaavia kokemuksia oli myös miehillä. Leena oli joukon poikkeus, sillä hän koki äitiysloman etenkin tuon pikkulapsiajan musiikillisesti inspiroivaksi ja mahdollisuudeksi tehdä lastenmusiikkia ja toteuttaa omaa muusikkouttaan, vaikka ei kotona musisoitukaan samalla tavalla lasten ollessa pieniä. Äitiysloma kuitenkin antoi aikaa ja tilaa toteuttaa itseään musiikillisesti. On siis täysin henkilöstä itsestään kiinni, miten lapsiajan kokee. Olemme kuitenkin ihmisiä, ja tässä tapauksessa myös muusikkoina, hyvin erilaisia ja saamme inspiraatiomme hyvin erilaisista asioista.

Sampo koki perheen perustamisen valintana. Valintana, joka sulki yhden oven, mutta avasi monia uusia. Hän pohti, että tekisi mahdollisesti tällä hetkellä täysipäiväisesti muusikon töitä, jos hänellä ei olisi perhettä. Hän ei kuitenkaan valitsisi toisin, jos voisi palata menneeseen. Moni muukin haastateltavista koki samoin. Kuten Närvi (2017, 65) Teveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportissa toteaa, liittyy lapsen hoitoon myös emotionaalinen ulottuvuus: miten vanhempi kokee perheen merkityksen ja että miten suhde työuraan muuttuu. Sampon kohdalla valintaan vaikutti tarve olla hyvä isä ja halu omistautua perheelle toisen työuran kustannuksella. Sampon kokemus kuvastaa sitä, miten elämässä täytyy tehdä valintoja. Tässä tapauksessa perheen perustaminen ei poissulkenut muusikon töiden tekemistä, mutta rajasi sitä merkittävästi. Haastateltavista kaksi kertoivat musisoineensa lastensa kanssa ja jopa kyselleet apua musiikillisissa asioissa. Näissä tapauksissa musiikki on ollut hyvin paljon sidoksissa perheeseen.

Vertti ratkaisi perheellisenä miehenä aikaongelman rakennuttamalla studion omaan kotiinsa. Musiikkityötä on helppo tehdä arjenkin keskellä, kun välimatkat ovat lyhyitä eikä tarvitse mennä aina muualle harjoittelemaan tai tekemään studioäänityksiä. Tämä on tietysti suuri sijoitus, mutta pitkällä tähtäimellä ehdottoman järkevää. Sampon tilanteessa muusikon työ tarkoitti kiertuemuusikkoa, joten tällaista samalaista ratkaisua ei ollut tarjolla.

Perhettä ei kaikesta huolimatta koettu ylitsepääsemättömäksi esteeksi muusikkoudelle, vaikka se omalta osaltaan rajoittikin sitä aika-ajoin. Kokemusten mukaan monesti oli tilanteita, jolloin piti miettiä, mennäänkö perheen ehdoilla vai ei. Tällaisissa tilanteissa auttoi Tiinan mukaan ajatella, että kyllä se oma aika vielä tulee. Toisaalta kun tarve tehdä ja toteuttaa on tarpeeksi suuri, tulee käytettyä ne pienetkin hetket hyödyllisesti. Kerttu kertoi äänittäneensä esimerkiksi puhelimeensa biisiaihioita automatkoilla ja arjen kiireiden keskellä. Toisinaan tuli sitten myös hetkiä, jolloin sai istua pianon ääreen. Siltä istumalta saattoikin sitten syntyä biisi. Samalla tavalla spontaanisti myös puhelimeen äänitetyt biisiaihiot on työstetty loppuun, kun aikaa on löytynyt enemmän. Luova prosessi ei siis koskaan lakkaa kokonaan, se vain hakee aikaansa ja paikkaansa.

Kerttu ja Venla ovat molemmat muusikon puolisoita, joten tulemisia ja menemisiä on aina pitänyt suunnitella enemmän tai vähemmän puolison kanssa. Etenkin pikkulapsiaikana oli kuitenkin Kertun kohdalla sanomattakin selvää, että mies menee keikoille ja äiti jää kotiin lasten kanssa. Äitiysloman jälkeen töihin paluu tarkoitti perheelle vakituisen palkan saamista, mikä toi osaltaan helpotusta taloudelliseen arkeen. Se oli niin sanottu ääneen lausumaton totuus, että mies keikkailee ja vaimo tekee mitä pystyy työnsä ohella. On kuitenkin kylmä fakta, että muusikkous on yrittäjyyttä ja vain keikkoja tekemällä saa tuloja. Kerttu kuitenkin koki silloinkin tarvetta myös omien musiikillisten projektien toteuttamiseen oman hyvinvointinsa takia, vaikka pikkulapsiaikana se ”kirkkain terä” siitä tekemisestä puuttuikin. Muusikon puolisona ja itsekin hyvin vahvasti muusikoksi itsensä kokeva Venla kertoi perheensä tietävän hänen tarpeensa tehdä paljon ja koska perheen lapset eivät ole hänen, vaan miehen biologisia lapsia, eivät he ole kaikkia viikkoja heidän luonaan, mikä helpottaa aikatauluttamista ja arjen suunnittelua.

On pitkälti omasta ammatti-identiteetistä kiinni, miten kokee työnteon. Venla ja Kerttu kokivat musiikin tekemisen henkireiäksi, tarpeelliseksi omalle jaksamiselle, mistä he eivät mielellään karsi pois minuuttiakaan.

--mie oon menny vähä koko ajan sillai vähä riskirajoilla, että olen kuitenkin jotenki itseni takia koko ajan pyrkiny tai sanonut asioihin joo joihin ois ehkä järjellä pitäny sanoo ei. Mutta sanonu joo ja menny ja teny ja se on ollu itelle tosi tärkeää. Ihan koko tän ajan. Siis siel jossain väleissä tehny kuitenkin jotain omaa. --

(Kerttu)

Paulalla perheeseen ei kuulu lapsia ja kuten edellä mainittiin, Venlalla lapset tulevat miehen kautta perheeseen. Heidän kokemuksensa erosivat jonkin verran muiden kertomasta. Niilo kertoi myös eronneensa, joten hänenkin kokemuksensa hieman poikkesivat. Se, että lapsia ei vielä ole perheessä mahdollistaa Paulalle vapaan liikkumisen töiden ja harrastusten perässä. Samoin se, että lapset asuvat osan ajasta toisen vanhemman luona. Jo aiemmin eronnut Niilo koki voivansa tehdä enemmän muusikon töitä nimenomaan siksi, että hänellä ei ollut

enää varsinaisesti perhettä kotona. Moni muukin arveli tekevänsä enemmän, jos perhettä ei olisi. Yksin ollessa ei ole tilivelvollinen kenellekään muulle omista menemisistä ja aikatauluista. Toisaalta Venla koki lähinnä opetustyön rajoittavan muusikon töitä, kun hänellä ei biologisia lapsia ole.

Moni tekisi ilman perhettä paljon muusikon töitä, mutta toiset nauttivat niin paljon opettamisesta, että eivät kaipaa siihen rinnalle enempää muusikon töitä. Se on kuitenkin se taloudellinen tilanne, mikä pakottaa etenkin perheelliset pysymään opetustyössä. Opettajana leipä on varmemmin saatavilla kuin muusikkona. Työaika ja palkka ovat jokseenkin vakiot.

8.2 Sukupuolen merkitys muusikkouden toteuttamisessa

Tässä tutkimuksessa kaikki haastateltavat olivat yksimielisiä sen suhteen, että sukupuolella ei ole tänä päivänä merkitystä muusikkouden kannalta. Tietysti on asioita, jotka rajoittavat mitä voi tehdä. Näitä ovat esimerkiksi ääniala. Bassolaulaja ei voi esimerkiksi olla biologisten syiden takia oopperan sopraanosolisti.

Haastatteluissa nousi kuitenkin ilmi muiden muassa instrumentteihin liittyviä stereotypioita, joita edelleenkin on olemassa:

--mulle tarjotaan tiettyjä mahdollisuuksia ensisijaisesti, että sinä olet tyttö, halunnet pianotulleille-tyyppistä. Et niinku mitä ihmiset tulee ensin ajatelleeks tai että ai sä oot muusikko, soitatsä pianoo? Tai että ootsä huilisti et tälläsii feminiinejä soittimia ja niinku sit ku mä sanon et mä oon basisti ni MITÄ? Onpa erikoista. Mut just se et mähän aloin soittaa bassoo vast sillo lukion jälkeen, koska niinku tottakai mä olin aina aatellu et no hei, kaikkee voi soittaa, mut se että se ei ollu se ensisijainen valinta mitä mulle tarjottiin.

(Venla)

Sukupuoli ei vaikuttanut haastateltavien omaan muusikkokokemukseen, mutta muutamia sukupuoleen liittyviä havaintoja haastateltavat kuitenkin kertoivat kokeneensa. Venla ja Paula jakoivat saman kokemuksen pianon feminiinisyydestä instrumenttina, mutta eivät kokeneet tämän stereotypian sen kummemmin määritelleen omaa instrumenttivalintaansa. Sampo puolestaan kokee naisten ja miesten tekemän musiikin eroavan toisistaan, jos sitä osasi oikeiden lasien läpi katsoa. Tämä voi mahdollisesti liittyä Tiinan tekemään havaintoon siitä, miten muusikoista puhutaan. On muusikoita ja naismuusikoita. Hänen kokemuksensa mukaan harvemmin korostetaan jonkun olevan miesmuusikko, vaan pikemminkin nostetaan aina esille, jos kyseessä on naismuusikko. Alavillamon pro gradu-tutkielmassa tulokset olivat hyvin vastaavanlaisia. Haastatellut naismuusikot kokivat, että naiseutta korostetaan turhaan. Naiseutta itsessään ei haluta kieltää, mutta sen korostaminen ärsyttää. (Alavillamo 2016, 72.) Aihe puhuttaa edelleen mediassa ja esimerkiksi 12.9.2018 Kulttuuriyökkösessä keskusteltiin Tuska-festivaalin naisartistien määrästä ja naismuusikoiden asemasta nykymusiikissa. Kaiken keskustelun keskellä on kuitenkin muistettava, että musiikin historian näkökulmasta naismuusikot ovat vielä kovin tuore käsite ja sukupuolten tasa-arvo on edelleen myllerryksessä maailmalla. Ja etenkin musiikkibisneksessä herää nopeasti kysymys siitä mikä on itseisarvo musiikin kuuntelussa. Onko se sukupuoli vai se musiikki?

Haastatteluissa sukupuolta tärkeämmiksi tekijöiksi koettiin karisma ja taidot. Lopulta ei ole merkitystä sillä kuka soittaa, jos soitto kuulostaa hienolta ja vaikuttavalta. Koulumaailmasakaan ei kyseenalaisteta opettajan sukupuolta tai sitä mitä kappaleita tai instrumentteja oppilaat voivat soittaa oman sukupuolensa perusteella. Sukupuolistereotypiat vaikuttavat selkeästi vielä aikuisten maailmassa ja nimenomaan sukupolvelta toiselle periytyvänä taakana, mutta tämä taakka selvästi karisee uudemman polven harteilta kovaa vauhtia. On hienoa havaita, että Kymenlaakson musiikinopettajat ajattelevat näin suvaitsevaisesti musiikista ja sen sukupuolittuneisuudesta. Musiikki kuuluu kaikille, sukupuolesta välittämättä.

9. MUSIIKKITAUSTA

9.1 Aiemmat instrumenttiopinnot ja niiden koettu vaikutus

Airi Hirvosta (2003, 29) mukaillen voidaan todeta, että jotkut onnistuvat jo nuoruusiällä valitsemaan mahdollisuuksista mieleisensä ja sitoutumaan niihin, kun taas toiset ajautuvat vähitellen omalle polulleen. Tähän tutkimukseen valikoituneet ovat valinneet jo nuorena musiikin ja lähteneet seuraamaan tätä polkua päätyen lopulta opettajiksi ja musiikin monitoimitaitureiksi. Kaikilla haastatelluista oli jonkinlainen musiikkitausta ja suurin osa heistä oli suorittanut myös ammattitason tutkintoja. Keräsin alkukartoituksessa tietoja aiemmista instrumenttiopinnoista sekä korkeimmasta suoritetusta tutkinnosta (TAULUKKO 1.) saadakseni tietoa haastateltavien musiikkitaustasta.

Jokaisella alkukartoitukseen vastanneella on kokemusta useamman kuin yhden instrumentin opiskelusta useammassakin eri paikassa. Vain yhdellä ei ole lainkaan tasosuorituksia tai tutkintoja mistään instrumentista, mutta hänkin on opiskellut useampaa eri instrumenttia. Monipuoliset musiikkiopinnot koettiin rikkautena työelämässä. Tutkinnon korkeusaste ei nousut esille myöhemmissä kysymyksissä eikä sillä vaikuttanut olevan merkitystä työelämän kannalta. Ei siis voida sanoa, että tutkinnoilla olisi mitään merkitystä työelämän kannalta.

TAULUKKO 1. Aiemmat instrumenttiopinnot, niiden opiskelumuodot ja -paikat sekä korkein suoritettu tutkinto/tasosuoritus poimittuna alkukartoituksesta.

Korkein suoritettu tutkinto/tasosuoritus	Määrä (kpl)	Instrumentit
B	4	sello, piano (klassinen ja vapaasäestys), viulu, kontrabasso, nokkahuilu, huilu, kantele, sähköbasso, laulu (klassinen ja pop/jazz), kitara, bändisoittimet, kuoronjohto, rummut
C	2	Instrumenttien opiskelumuodot ja -paikat
3/3	1	yksityisiä opintoja, Sibelius-Akatemia, musiikkiopistot, itse oppinut, konservatorio, amk, musiikkilukio

Kaikki musiikkia aiemmin tavalla tai toisella opiskelleet kokivat opinnoista olleen hyötyä heidän muusikkoudellensa ja opettajuudellensa. Vastaavanlaisia tuloksia sai myös Pohjanoro (2010) tutkimuksessaan. Kuten aiemmin jo kävi ilmi, yksi haastateltavista ei ole suorittanut musiikkiopintoja missään musiikkioppilaitoksessa ja koki haastatteluhetkellä, että tekisi nyt toisin, vaikka myönsikin itse oppineisuudesta olevan myös hyötyä. Sampo koki itseoppineisuuden kautta kehittyneen improvisointitaidon erittäin tärkeäksi oman työnsä kannalta ja koki pystyvänsä kohtaamaan ja ymmärtämään oppilaita paremmin oman taustansa takia:

-- ku mä teen sitä Musafoorumia ni mä nään sen et tota noin osaan niinku ehkä paremmin mennä siihen oppilaaseen kiinni kun se ei osaa. Et miten sitä sit pökitään sieltä sit eteenpäin ja millä sit niinku tarjotaan sitä reittiä eteenpäin. Mitkä on ne pienet työkalut millä pääseen niinku eteenpäin et sinne ei lyödä niinku nuotistoa eteen vaan se tieto et hei tosta sä meet tonne noin ja sit ku se menee ja sit katotaa nuotista et sä teit tämmösen tempun.

(Sampo)

Improvisointitaito on ollut hyödyllinen jokaisella musiikin osa-alueella. Heittäytyminen on helppoa ja jos nuotti tipahtaa, ei pakka leviä käsiin, vaan soitto jatkuu. Pianonsoittotaidon puutteetkin Sampo kertoo kompensoivansa muulla osaamisella. Itse oppineena kitaristina on tullut kokeiltua nuoruudessa erilaisia genrejä ja monet erilaiset bändiviritelmät ovat opettaneet käytännön kautta monia muita musiikillisia taitoja. Voidaankin siis todeta, että soittaminen on se tärkein asia, eivät tasosuoritukset tai opiskelumuoto. Tärkeintä on soittaa ja kehittyä sekä oppia ymmärtämään musiikkia soiton kautta.

Instrumenttiopinnot tarjoavat paljon oppia niin monien eri instrumenttien hallinnasta kuin pedagogisesta osaamisestakin. Monella haastattemistani opettajista oli Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen opinnot pätevyytensä taustalla ja siellä opituista taidoistakin oli koettu olevan paljon hyötyä. Venla korosti kuitenkin erityisesti pedagogin roolia eri instrumenttien opettelussa. Esimerkiksi bändipedagogiikka ja klassisen laulun pedagogiikka ovat hyvin erilaisia: toinen korostaa ryhmadynamiikkaa ja toinen on hyvin yksilökeskeistä. Pedagogin rooli on siis aivan erilainen näissä kahdessa, mutta yhtä kaikki todella tärkeä. Pohjannon (2010, 16) tutkimuksessa käy ilmi, että yksi aineenopettajan osaamisen vahvuus on nimenomaan ryhmänhallinta. Musiikinopettaja opettaa ensisijaisesti ryhmää, ei yksilöä. Ja vaikka kouluopetus onkin nimenomaan tätä ryhmäopetusta, voi erilaisista pedagogin rooleista voi oppia hyvinkin paljon ja saada työkaluja omaan työhönsä myös kokemalla ne itse.

Toki kaikkia opintoja ei suinkaan ylistetty ja haasteitakin löytyi. Itseoppinut muusikko Sampo koki eri viritykset suurina haasteina (vrt. kitara ja sello) ja Tiina kertoi vaikeudestaan hahmottaa pianoa ja vapaan säestyksen lakeja opiskeluaikana:

Esimerkiks vapaasäestyksen opettaja niin se ei saanu niinku miua ymmärtämään miks miun pitää sitä harjotella tai -- millä tavalla mie niinku saan siitä. Toki mie motorisesti sitä toistin ja tein, mutta se ei aukassu mulle niitä sointujen syvintä olemusta. Ni miul oli hirveen vaikee soinnullisesti ajatella maailmaa ja toki ite soitti aina sen alakerran sieltä ja että oppi siihen että se on se ykkönen nelonen vitonen -- Et ne on sit niinku ihan, siin ei ollu sit mittää mut ikinä ei niitä ajatellu asteina. Tai saatika sitä, että se samainen opettaja

opetti mulle pianoo sekä vapaata säestystä niin se ei koskaa aukassu sitä pianonuottia mulle sillee et jos oli joku juoksutus niin että tää muodostuu nyt vaikka G-duurisoinnusta ja täs on vaan tehty käännöksiä. Ei, vaan että siinä oli d g h d, okei, se oli näi, mutta ei kukaan aukassu ja sillon mun silmä ei kertonu. Nyt mie soitan neliäänistä kuorosatsia ilman mitää, mie nään suoraa siitä mitkä ne soinnut on et ei oo mitään ongelmaa soittaa mitään kuorosatsia ulos et pystyy ihan täysin hahmottaa, mut sillon en saanu apuu enkä tukee. Et vuodet on tehny tehtävänsä.

(Tiina)

Tiina korosti, että olisi kaivannut enemmän teoriaa selittämään miksi jokin asia tehdään tietyllä tavalla. Logiikka jäi ikään kuin puuttumaan ja asiat oli oivallettava kantapään kautta itse. Toki sointujen ymmärtämisen taustalla vaikutti myös vahva sellistitausta. Sellisti kun luki yhtä riviä kerralla ja harvemmin soitti sointuja. Tiinan mukaan hänet pelasti monesti loistava *prima vista*-taito eli hän pystyi hämäämään monia soittamalla biisit suoraan nuosteista ilman sen kummempia vaikeuksia ja ymmärtämättä, että se todella oli taito, jota ei kaikilla ollut. Sampo puolestaan koki teorian sivuseikkana musiikintekemisessä, sillä hän ei itse oppineena ollut koskaan joutunut kyseisen musiikin osa-alueen kanssa taistelemaan.

Se, että harjoitteluissa pääsi observeerimaan luokkahuoneisiin opetusta, koettiin tärkeäksi, mutta vielä tärkeämpää oli itse työskentely eri instrumenttien kanssa. Jos nyt puhutaan opettajaopintoihin liittyvistä instrumenttiopinoista, oli ainakin Paula sitä mieltä, että instrumenttiopetusta tarvittaisiin lisää eikä sitä saisi vähentää. Tarve on kuitenkin sen verran suuri, että hän koki tämän olevan ristiriidassa todellisuuden kanssa. Mestari ei tarvitse olla, mutta taitojen tulisi olla sellaiset, että pystyy opettamaan tai ainakin ohjeistamaan oppilaita oppimaan. Aiemmat instrumenttiopinnot voivat auttaa ja itse on myös mahdollista opiskella lisää työn ohella, mutta olisi ensiarvoisen tärkeää, että valmistuvilla opettajilla olisi riittävästi luottamusta omaan taitoihinsa.

Aiemmista musiikkiopinnoista on hyötyä myös opettajuuden hahmottamisessa, kuten edellä jo todettiin bändipedagogiikan ja klassisen laulun esimerkin kautta. Myös pedagogit ovat persoonina hyvin erilaisia ja jokaisella on oma tapansa opettaa asioita. Toisilla on työssään mukana enemmän persoonaa kuin toisilla ja joillekin on hioutunut vuosien saatossa todella hyviä opetusmenetelmiä. Erilaisten pedagogien seuraaminen on aina rikastuttavaa ja aina siitä oppii jotakin. Esimerkiksi Tiinan kertomassa pianoesimerissä oppina voisi olla, että pedagogin täytyy olla aina valmis perustelemaan, miksi asiaa x harjoitellaan juuri tällä tietyllä tavalla. On siis erittäin arvokasta, jos on saanut opiskella musiikkia monien eri pedagogien johdolla, mutta kuten Sampo kertoi, on itse oppineelle kehittynyt taito ymmärtää oppimisprosessia hieman eri näkökulmasta. Voidaankin ehkä puhua pedagogisesta perspektiivistä. Koen, että pedagoginen perspektiivi on todella tärkeä, kun opetetaan uusia asioita oppilaalle tai oppilaille. Tähän perspektiiviin kuuluu kyky nähdä asiat myös oppilaan silmin ja eri näkökulmista.

Musiikkitausta on myös tuonut monille mukanaan hyviä kontakteja musiikkipiireissä. Eri puolilla musiikin kenttää toimivat ystävät voivat parhaimmillaan auttaa keikkojen saannissa sekä musiikillisissa umpikujissa. Muusikkokontaktit voivat tuoda myös viihteellistä arvoa, sillä oppilaiden mielestä voi olla todella mahtavaa kuulla, kun opettaja on ollut jonkin ”julkiksen” kanssa keikalla.

Voidaan yksimielisesti todeta, että kaikenlaisista instrumenttiopinnoista on hyötyä opettajuudelle. Mitkään koetut oppimistilanteet eivät ole menneet suoranaisesti hukkaan. Ilman aiempaa musiikkitaustaa tutkimukseen osallistuneiden opettajien osaamistaso olisi hyvin erilainen ja lähtökohdat opetukselle olisivat tyystin toisenlaiset. Musiikillinen tietämistä on prosessi, jossa jokainen toimii omien edellytystensä sekä jo lapsuudessa opittujen musiikkikäsitteisiensä mukaisesti. Musiikillisessa ajattelussa on lopulta hyvin vähän tiedostettua, sillä moni asia tapahtuu automaation tasolla, rutiinilla. (Juvonen & Anttila 2003, 130–133.) Nykyisen opetussuunnitelman asettamien sisältötavoitteiden perusteella voidaan väittää, että musiikinopettajaksi haluavalla tulee olla vahva harrastustausta, jotta työelämässä on mahdollista pärjätä ja että opettajakoulutukseen edes pääsee. Tällainen vahva harrastuspohja auttaa muodostamaan rutiineja, jotka helpottavat toimimista musiikin parissa. Eli instrumenttiopintojen vaikutus on kiistatta suuri tämänhetkiseen opettajuuteen sekä taitotasoon nähden.

9.2 Instrumenttiopinnoista työn ohella

Vaikka instrumenttiopinnot koettiin kiistatta hyödyllisiksi oman ammattitaidon kehittäjänä, eivät monetkaan haastateltavista käyneet työn ohella laulu- tai soittotunneilla, vaikka moni olisikin toivonut voivansa tehdä niin. Suurin syy oli aikakysymys. Se, että aikaa täytyisi löytää tunneilla käymiseen, mutta myös harjoitteluun. Muutamat jaksoivat ja pystyivät käymään tunneilla muutaman vuoden heti valmistumisen jälkeen, mutta vähitellen harrastus jäi työn jalkoihin. Suurimmassa osassa tapauksista syy aloittaa jonkin instrumentin opinnot, oli puhtaasti henkilökohtainen, ei niinkään ammatin sanelema pakko tai painostus.

Halu ylläpitää ja päästä kehittämään omaa muusikkouttaan koettiin tärkeäksi oman hyvinvoinnin kannalta. Venla totesi, että ilman itsensä kehittämistä ja taitojen ylläpitämistä hän kokisi olevansa suorastaan *paska pedagogi*. Myös omat oppimiskokemukset mainittiin tärkeiksi. Mielestäni tässä näkökulmassa huomaa pedagogin läsnäolon. Pedagogi osaa arvottaa positiivisia oppimiskokemuksia ja hän pyrkii tarjoamaan niitä myös oppilaille. Venla kertoi haastattelussa harrastavansa soitinten keräilyä ja opettelevansa omalla ajallaan soittamaan niitä hyödyntäen tuttavapiiriään ja heidän osaamistaan. Pohjannonon tutkimuksessa nousi esille, että monipuolinen musiikillinen osaaminen erityisesti eri soittimissa on tyypillinen musiikkikasvattajan taito. Pitäisi pystyä rohkeasti tarttumaan mihin tahansa soittimeen ja perehtymään sen soittamiseen itsenäisesti. (Pohjannoro 2010, 20.) Valmiuksia edellä mainittuun taitoon saa erityisesti oman harrastuneisuuden sekä aiempien opintojen kautta. Kun taustalla on aiempia musiikkiopintoja, on jo hallussa taito oppia ja harjoitella uusiakin instrumentteja. Monipuoliselle instrumenttikoulutukselle olisi kysyntää Paulan mukaan enemmän kuin mitä koulutuksella on tarjota, ainakin Jyväskylässä. Tästä nousee siis esille yksi koulutuksen kehittämiskohde.

Etenkin laulutunnit koettiin musiikinopettajan ammattitaitoa tukeviksi. Muutama haastateltavista kertoikin käyvänsä laulutunneilla ja kuoroissa oman äänenhallintansa takia. Musiikinopettajan ammatti koettiin ääntä rasittavaksi ja lauluharrastusten myötä omaa ääni-instrumentti koettiin helpoksi huoltaa. Tiina kertoi harrastavansa laulamista OpenVoice-kuorossa, Paula käy toisessa kunnassa kuorossa toimien myös kuoron varajohtajana. Laulutunnit voivat olla myös omaa aikaa ja väylä oman muusikkouden toteuttamiselle, kuten Paula ja

Niilo asian kokevat. Laulutunneilta hankittu hyvä fiilis ja opit jalostuvat parhaimmillaan opettajuuteenkin, vaikka ensisijainen tarkoitus onkin tehdä sitä oman jaksamisen takia. Mutta vaikka moni kokee ohjatun harjoittelun tärkeäksi, tulee monesti vastaan aika. Haastatteluisakin nousi esille ajankäytön hallinta. Ei ole mielekästä käydä tunneilla vain käymisen ilosta, vaan aikaa pitäisi löytää myös harjoitteluun.

Toki uusien instrumenttienkin haltuun ottaminen kiehtoi nimenomaan oman muusikkouden kehittämisen kannalta. Mikään hankittu soittotaito ei mene musiikkialalla toimivalla hukkaan. Venla kertoi keräilevänsä erilaisia instrumentteja ja pyytävänsä instrumentin hallitsevia kavereitaan opettamaan. Palo uuden oppimiseen on lähtöisin itsestä ja kuten oppilaille, on itsellekin tärkeää saada niitä positiivisia oppimiskokemuksia. Opettajana on tärkeää tunnistaa miten positiiviset oppimiskokemukset vaikuttavat motivaatioon, sillä joka päivä yritämme opettajina tarjota näitä positiivisia kokemuksia omille oppilaillemme, jotta he saisivat kokea mahdollisimman paljon onnistumisia.

Eräs haastatteluissa noussut mielenkiintoinen aspekti instrumenttiopintoihin liittyi vahvasti lapsiin. Kaksi haastateltavista kertoi opetelleensa uuden instrumentin lastensa kautta. Kun lapset aloittivat soittoharrastuksen, opetteli vanhempikin samalla hallitsemaan uutta instrumenttia. Sampo kävi sellotunneilla tyttärensä kanssa herättäen yliopistovuosina opitut taidot jälleen eloon ja Tiina opetteli soittamaan huilua ja kitaraa. Vanhempi pystyi näin sekä viettämään aikaa lapsensa kanssa että oppimaan uuden instrumentin samalla tukien myös lapsensa oppimista. Tällaisissa tilanteissa pääsee hyvin myös oppilaan saappaisiin ja kokemaan sen miltä oppilaasta tuntuu uuden instrumentin äärellä. Parhaimmillaan näitä(kin) kokemuksia voi hyödyntää omassa opetuksessaan.

9.3 Musiikki ja opettaminen tässä ja nyt

Kun kysyin haastattelussa paineen kokemuksista, ei kukaan haastateltavista kokenut työnantajan taholta painetta osaamisen kehittämiseksi. Jos paineita osaamisen kehittämiseen oli-kin, tulivat ne kaikki omasta itsestään, eivät ulkopuolelta. Ja mitä opettamiseen tulee, opetusvuodet ovat suoraan verrannollisia koettuihin paineisiin. Opetuskokemuksen myötä oppii olemaan armollisempi itseään kohtaan eikä enää vaadi itseltään liikoja opettajana. Nuorena opettajana Paula on kokenut tämän kantapään kautta ja myöntääkin oppineensa viimeisim-män opetusvuotensa aikana, että *less is more*. Kaikkea ei tarvitse eikä pidä hallita tai opettaa. Täytyy itse löytää ne tärkeimmät asiat joihin keskittyä opetuksessa. Etenkin musiikinope-tuksessa on vaarana polttaa itsensä loppuun, sillä mahdollisuudet ovat rajattomat ja teke-mistä ja opetettavaa löytyy enemmän kuin mitä tuntikehykseen mahtuu.

Musiikin kentällä tapahtuu valtavasti muutoksia jatkuvasti ja kaikessa ei tarvitse olla mu-kana. Tärkeämpää on seurata oppiaineen kehitystä. Niilon sanoin kehitys menee eteenpäin omalla painollaan ja koulutyössä on pakko seurata aikaansa. Tämä pakko ei ole painetta, mutta jos itsellä ei ole mitään mielenkiintoa seurata oman alansa kehitystä, tulee opetuksesta helposti pysähtynyttä ja mielenkiinnotonta. On siis oman työn ja työmotivaation kannalta tärkeää pysyä hereillä ja pitää tuntosarvet aktiivisina. Yksi hyvä esimerkki oman työn kan-nalta tärkeästä kehityksestä on musiikkitekniologia. Täydennyskoulutuksia on tarjolla valta-vasti ja monet osallistuvatkin niihin, jos vain resurssit antavat myöden. Tähän teknologian vallankumoukseen ei ole suinkaan pakko mennä mukaan, mutta se tapahtuu – halusimme tai emme. Parhaimmillaan opetusta voi rikastaa ottamalla haltuun iPadin ja sen musiikkisovel-lukset. Kaikilla kouluilla ei ole tähän varaa, joten on myös osattava arvostaa musiikinope-tusta perinteisin keinoin. Perinteinen ei kuitenkaan tarkoita saman ohjelmiston pyörittämistä vuodesta toiseen.

Mitä musiikkiin tulee, ovat sukupolvien väliset erot läsnä aina. Se minkä oppilaat kokevat milloinkin mielenkiintoisena musiikin kentällä ei välttämättä ole opettajan mielestä lainkaan kiinnostavaa. Tässä astuu kuvaan pedagogi, joka osaa poimia ne tärkeät asiat, joita opetta-miseen voidaan ottaa mukaan. Taitava pedagogi kuuntelee oppilaitaan ja huomioi myös hei-

dän kiinnostuksensa suunnitellessaan opetusta. Parhaimmillaan opettajan ei itse tarvitse seurata nykymusiikin aaltoa pysyäkseen mukana trendeissä, vaan oppilaat voivat olla sen tiedon lähteinä. Vastaavasti opettaja on avainasemassa vanhemman musiikin tietopankkina, kuten Venla asian ilmaisi.

Tämän päivän musiikinopetuksessa käytetään paljon niin sanottuja irtonuotteja eikä oppikirjojen merkitys ole enää samanlainen kuin ennen. Oppikirjat toimivat materiaaleina ja nuotikirjastona, eivät ensisijaisena opetusvälineenä. Harvemmin käytetään enää yhtä oppikirjaa etenkin yläasteella, vaan luokista löytyy paljon erilaisia kirjoja, joista poimitaan hyviä biisejä opetukseen. Kirjojen lisäksi myös opettaja tekee monesti kappaleet nuoteiksi. Tässä tarvitaan nuotinkirjoitusohjelmien hallintataitoja sekä taitoa blokata eli kirjoittaa kappaleita kuulemansa perusteella nuoteiksi. Tätä taitoa opetetaan musiikkikasvatuksen ja musiikin ai-neopintojen kursseilla, mutta omasta harrastuneisuudesta ei tässäkään liene haittaa. Mitä enemmän nuotinkirjoitusta harrastaa, sitä helpommaksi se ajan myötä käy ja sitä helpommin oppitunneille saadaan oppilaiden mielimusiikkia tai pedagogisesti järkeviä radiohittejä opeltaviksi.

Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että koulunkäynti musiikkiluokalla ei tue sen enempää tavoitteellista soiton harrastusta kuin koulunkäynti tavallisessa koulussa, pikemminkin jopa päinvastoin (Hirvonen 2003, 64). Siispä koulujen musiikinopettajilla on kaikilla yhtä tärkeä asema nuorten ja lasten elämässä innostaa heitä musiikkiharrastuksen pariin. Vastuuta ei voida sysätä ainoastaan musiikkiopistojen instrumenttipedagogeille tai vanhemmille, vaan yhtä lailla koulu on mukana innostamassa ja kannustamassa. Siksi olisikin tärkeää, että opettajalla olisi tietoa ja taitoja musiikin monilta eri aloilta. Kodin ja vanhempien merkitys harrastuksen tukijoina ja kannustajina on ollut korvaamaton.

10. POHDINTA

10.1 Tutkimustulosten yhteenveto

Kuten aiemmin on jo todettu, tutkimuksen tarkoituksena on avata musiikinopettajien henkilökohtaisia muusikkokokemuksia. Kokemukset ovat jokaisella erilaisia persoonan ja taustojen vaikutuksesta johtuen. Voidaan kuitenkin sanoa, että haastattelujen perusteella näillä kymenlaaksolaisilla musiikinopettajilla on selkeä ammatti-identiteetti ja jokainen heistä toteuttaa tai ei toteuta muusikkouttaan hyvin omalla tavallaan. Aiemmalla musiikkikoulutuksella ei ole merkitystä myöhemmälle muusikkokokemukselle, vaan merkityksellistä on se, miten musiikin tekemisen ja harrastamisen kokee.

Vaikka opettajuus ja muusikkous voivatkin kulkea hyvin käsi kädessä, ei se ole mikään velvoite. Kaikilla musiikinopettajaksi kouluttautuvilla ei ole suurta paloa esiintyä itse ja se on täysin ok. Muusikkous tuo opetukseen lisäarvoa, mutta sen puuttuminen ei tee opetuksesta yhtään sen huonompaa. Päinvastoin. Kerttu nosti ilmoille tärkeän pointin haastattelun loppumainingeissa:

Jos on pelkästään muusikko, voi puuttua näköala, että musiikki kuuluu kaikille. Ei vain niille, jotka osaa jo.

(Kerttu)

Opetuksessa tärkeintä on toteuttaa opetussuunnitelmaa ja tarjota oppilaille mahdollisimman monipuolista ja tasokasta musiikinopetusta ja tähän tasokkaaseen musiikinopetukseen kuuluvat myös hyvät pedagogiset taidot. Ei riitä, että opettaja on itse loistava muusikko ja tekee keikkaa opetustyönsä ohella. Opettamiseen tarvitaan pedagogisia tietoja ja taitoja. Jos keikkamuusikkous olisi edellytys kaiken tuon toteutumiseksi, olisi valmistuvien musiikkipedagogien tutkinnossa hyvin erilaiset sisällöt ja vaatimukset. Muusikkona toimivalla musiikinopettajalla on kuitenkin selkeä etu siinä, että hänellä on tietotaitoa, jota välittää musiikkialasta kiinnostuneille oppilaille. Tämä tietotaito on erityisen tärkeää yläasteen ja lukion musiikinopettajilla, sillä oppilaat ovat sen ikäisiä, että ammattiopintoihin suuntautuminen alkaa olla käsillä. Muusikkoutta on kuitenkin monenlaista ja etenkin opettamisessa se näkyy tapana käsitellä musiikkia.

Instrumenttiopintojen vaikutukset omaan osaamiseen olivat kiistattomat. Instrumenttiopinnot tarjosivat myös paljon tukea ammatilliselle osaamiselle niin musiikkikasvattajan kuin muusikonkin työssä. Moni haastateltavista koki omista instrumenttiopinnoista saadun hyödyn jopa suuremmaksi kuin koulutuksesta saamansa opin. Koulutuksen tarjoamat instrumenttiopinnot koettiin vähäisiksi tai jopa omalla tavallaan hankaliksi. Nuorena tai työn ohella saadut instrumenttiopinnot tarjosivat myös oppia siitä mitä kannattaa ja mitä ei kannata tehdä. Monipuolisten opintojen kautta saatu pedagoginen perspektiivi sekä monien eri pedagogien työskentelyn havainnointi rikastuttaa parhaimmillaan omaa opettajuutta. Suurimmat hyödyt koettiin lauluopetuksen puolelta. Laulutunneilla tai kuoroissa käyminen jatkui monella vielä työelämänkin ohella tai satunnaisina ”huoltoina”. Opettaminen on pitkälti äänen kanssa työskentelyä. Kun ääni-instrumentti on kunnossa ja on välineitä sen ylläpitämiseen, on työnteko huomattavasti mukavampaa.

Tutkimustuloksista nousi selkeästi esille, että muusikon taidot tuovat lisäarvoa nimenomaan yläasteen ja lukion opetukseen. Muusikontaidoista ei koettu olevan sen suurempaa etua alakoulun opetuksessa eikä oppilaiden koettu olevan edes erityisen kiinnostuneita opettajan muusikkoudesta alakoulussa. Tästä poikkeuksena täytyy kuitenkin mainita Sampon Musafoorumi-konsepti. Siinä Sampo on ainakin päässyt hyödyntämään esiintyvän keikkamuusikon taustaansa ja taitoja. Jos mietitään opetussuunnitelman ja muusikkouden kohtaamista, tuo muusikkous lisäarvoa nimenomaan laaja-alaiseen osaamiseen. Muusikon töitä tekevällä musiikinopettajalla on kosketuspintaa nimenomaan työelämätaitoja ja yrittäjyyttä koskeviin sisältöihin. Tämä tietotaito on mielestäni hyvin arvokasta ja antaa ehdottomasti lisäarvoa opetukselle. Myös tieto- ja viestintäteknologiset taidot sekä kulttuurinen osaaminen rikastuvat varmasti muusikkouden kautta. Hyvänä esimerkkinä voidaan nostaa haastatteluista nousut teatterimuusikon työ. Siinä yhdistyvät kulttuuri, vuorovaikutus, ilmaisu sekä työelämätaidot. Tällaista sivutyötä tekevä opettaja pystyy tuomaan opetukseensa monia eri näkökulmia musiikista ja sen tekemisestä sekä hyödyntää saamiaan omia kokemuksia myös opetuksessa ja erilaisissa projekteissa.

On kuitenkin selvää, että musiikinopettajankoulutukseen kaivataan lisää esimerkiksi musiikkiteknologiaan liittyvää koulutusta. Tämä tarve tulee puhtaasti käytännöstä ja opetussuunnitelman muutoksista, mutta toisaalta kuvastaa myös muuttuvaa aikaa. Musiikkiteknologinen vallankumous on ollut tuloillaan jo vuosia ja nyt opetussuunnitelman muutosten myötä monet koulut ovat havahtuneet siihen tosiasiaan, että heillä ei ole tarvittavia välineitä eikä opettajilla ole tarpeeksi tietoa tai taitoja laitteiden käyttöön. Oma-aloitteiset ja aiheesta kiinnostuneet musiikinopettajat hakeutuvat kyllä täydennyskoulutuksiin ja tutkivat aihetta vapaaajalla, mutta tarvitaan myös työnantajan panosta, jotta lopputulos olisi kaikkia miellyttävä.

Perheen merkitys muusikkouden toteuttamiselle oli yhtä kaikki hyvin yksimielinen. Perhe osaltaan rajoittaa musiikin tekemistä ja harrastamista lasten ollessa pieniä. Aika on hyvin rajattua ja täytyy tehdä valintoja sen suhteen mitä tekee ja milloin tekee. Perhe ei siis ole varsinaisesti este muusikkouden toteuttamiselle, mutta se rajoittaa sitä. Perheellä on myös yhteyksiä uravalintaan. Etenkin muusikon puoliset sekä muusikon töitä vakavissaan tehneet kuvailivat talouden olevan hyvin epävakaa. Musiikinopettajan työ tarjoaa säännölliset tulot ja vakituisen työajan, minkä puitteissa on mahdollista tehdä myös muusikon töitä ja keikkaa.

Toki perheellisillä keikkojen tekeminenkin pitää sovittaa myös perheen arkeen. Perheelliset olivat sitä mieltä, että tekisivät varmasti enemmän muusikon töitä, jos heillä ei olisi perhettä, mutta toisaalta he eivät katuneet päätöstään.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus, yleistettävyys ja eettisyys

Tutkimus on luotettava, sillä se pohjautuu yhdeksän opettajan kertomiin kokemuksiin. On kuitenkin muistettava, että luotettavuudessa on kyse totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. On eroteltava havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus eli pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan aidosti haastateltavien kertomaa. Taustalla ei saisi vaikuttaa tutkijan tai haastateltavien sukupuoli, ikä, uskonto, kansalaisuus, poliittinen asenne tai mikään muukaan siihen mitä haastattelussa tulee ilmi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134–136).

Luotettavuuteen liittyvät olennaisesti termit validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä mitä on luvattu ja reliabiliteetti tulosten toistettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136). Jotta tutkimusta riittävän validi, on sen oltava pätevä sekä totuudenmukainen. Tutkimuksessa käytetty menetelmä ei itsessään johda tietoon, vaan menetelmä on valittava sen mukaan, millaista tietoa halutaan saada. (Eskola & Suoranta 1998, 213–214.) Tämän tutkimus on validi, sillä se tutkii sitä mitä on tarkoituskin ja tulokset ovat päteviä. Validiteettia tukee myös aineistonkeruumenetelmänä toiminut haastattelu, haastateltavien harkinnanvarainen otanta sekä tarkoituksenmukainen analyysimenetelmä. Tutkimukseen valittiin opettajia, jotka täyttivät tutkimukseen valikoitujen valintakriteerit.

Reliabiliteettia käytetään kuvaamaan tutkimuksen luotettavuutta eli sitä, kuinka luotettavasti tutkimusmenetelmä mittaa tutkimuskohdetta tai -ilmiötä. Tutkimuksen reliabiliteettiin voidaan katsoa olevan hyvä, kun tulokset eivät ole sattumanvaraisia tai sisällä ristiriitoja. (Eskola & Suoranta 1998, 214–215.) Tässä tutkimuksessa reliabiliteetti on hyvä ja uudelleen

haastattelemalla saataisiin samalaiset tulokset. Reliabiliteetti tukee myös kysymystenasettelu, sillä kysymykset on laadittu siten, että ne tutkivat aihetta monesta eri näkökulmasta. Samanlaisia tutkimustuloksia ei kuitenkaan saataisi haastattelemalla toisen maakunnan opettajia, sillä heidän kokemuksensa olisivat varmasti hyvin erilaisia. Kyse on kuitenkin kokemuksista, joihin vaikuttavat myös aiemmat elämäntapahtumat. Tutkimuksen tuloksia voidaan yleistää, sillä kyse on yksittäisten henkilöiden omista kokemuksista. Laajemman ja yleistettävämmän tuloksen saamiseksi olisi haastateltava koko Suomen musiikinopettajia aiheen tiimoilta.

10.3 Jatkotutkimus

Tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, sillä haastateltavat ovat kaikki yhdeltä alueelta, Kymenlaaksosta. Tulokset ovat kuitenkin sellaiset, että niiden pohjalta olisi mahdollista tehdä jatkotutkimusta ja jatkossa tulisikin haastatella opettajia ympäri Suomea kattavampien tulosten saamiseksi.

Jatkotutkimuksessa tärkeää olisi peilata opetussuunnitelman vaatimuksia koulutukseen ja linkittää ne muusikkokokemukseen. Olisi tärkeää saada tietoa valmistuneiden valmiuksista toteuttaa opetussuunnitelmaa nimenomaan muusikkouden näkökulmasta. Musiikinopettajat joutuvat opetussuunnitelman mukaan arvioimaan sekä ohjaamaan oppilaiden luovia prosesseja. Muusikon koulutus voisi tarjota tähän apuja, sillä lähtökohtaisesti muusikon työ on yhtä suurta luovaa prosessia. Monet muutkin musiikkikasvattajan työssä tarvittavat taidot vastaavat muusikon koulutuksesta saatavia taitoja. Olisikin mielenkiintoista tutkia voitaisiinko musiikkikasvatuksen ja muusikon koulutuksia yhdistää ja näin taata mahdollisimman laadukas koulutus, joka vastaisi tarpeita.

Tällä hetkellä musiikinopettajaksi voi pätevoityä opiskelemalla musiikkikasvatusta tai musiikin aineopinnot. Jos todetaan, että muusikkoudesta on hyötyä musiikkikasvattajalle, on aiheellista tarkastella myös koulutustarjonnan sisältöjä sekä kartoittaa millaiselle koulutuk-

selle kentällä on kysyntää. Tässä tutkimuksessakin on noussut jo monta kertaa ylös musiikkiteknologia ja sen osaamattomuus. Olisiko siis syytä panostaa tähän osa-alueeseen enemmän?

On tärkeää haastatella opettajia, mutta myös oppilaiden näkökulmaa voisi olla mielenkiintoista tarkastella. Ralf Gothónin (2001, 132) mukaan luottamus opetukseen syntyy siitä, että opettaja pystyy näyttämään avartuvan ja mahdollisuuksia täynnä olevan tien. Etenkin lukioikäisiltä opiskelijoilta olisi tärkeää saada vastauksia liittyen opettajan muusikkouteen. Kokevatko he, että musiikinopettajalla pitäisi olla enemmän tietoa musiikkialan ammateista sekä työstä? Luottamus syntyy, kun opettaja onnistuu näyttämään tärkeän ja merkityksellisen maailman ilman, että korostaa omaa mestariuttaan tai päämääräänsä (Gothóni 2001, 133).

11. LOPUKSI

Elämme ajassa, jossa meiltä odotetaan täydellisyyttä ja asioiden perinpohjaista osaamista. Kaiken pitäisi tapahtua tässä ja nyt ja kaiken kuuluisi olla helppoa. Opettajan ja muusikon ammatteja yhdistää vahvasti jatkuva oppiminen ja epätäydellisyyden hyväksyminen. Molemmat kentät muuttuvat alati ja tarjoavat aina vain uusia menetelmiä ja tekniikoita, joita ottaa haltuun ja joihin tutustua. Jotta työssään voisi olla paras versio itsestään, tulee ymmärtää, että kukaan ei ole ikinä valmis. Täytyy olla aina valmiina kehittymään ja oppimaan uutta. Toivon, että tämän tutkimuksen myötä moni opettaja uskaltaisi rohkeasti tehdä myös muusikon töitä, jos paloa siihen on. Parhaimmillaan muusikkous tukee musiikkikasvattajan työtä, auttaa jaksamaan arjessa sekä hyväksymään keskeneräisyyden. Elämä on täynnä valintoja, mutta eri vaihtoehdot eivät välttämättä sulje toisiaan pois täysin. Tutustu itseesi ja ammatilliseen identiteettiisi. Saatat huomata, että sinussa on potentiaalia tehdä vaikka mitä ja mahdollisuuksia rikastuttaa opetustasi ja tehdä siitä enemmän sinun näköistäsi.

LÄHDELUETTELO

Alavillamo, N. 2016. ”Se on tosi kaksteränen miekka” – Sukupuolen merkitys naisartistin identiteetille ja uralle. Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Pro gradu -tutkielma.

Ammattinetti. 2018. Muusikko (kevyt musiikki). KEHA-keskus. <http://www.ammattinetti.fi>
Viitattu 16.9.2018

Bayton, M. 1997. Women and the electric guitar. Teoksessa Whiteley, S. (toim). Sexing the groove. Popular music and gender. Lontoo: New York: Routledge

Bouij, C. 2004. Two theoretical perspectives on the socialization of music teachers. Action, Criticism, and Theory for Music Education. Vol.3 (3) http://act.maydaygroup.org/articles/Bouij3_3.pdf Viitattu 6.10.2018

Broman, H. & Veijonen, S. 2016. Musiikkikasvatusteknologian käyttö, merkitys ja käyttöön tarvittavat valmiudet peruskoulun musiikinopetuksessa. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos. Pro gradu -tutkielma.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, Gummerus

Finlex. 2018. Työsopimuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055#L4>
Viitattu 13.8.2018

Gothóni, R. 2001. Pyöriikö kuu: 12 yksinpuhelua musikaalisesta elämästä ja yhteyksien etsimisestä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osittain uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Hirvonen, A. 2003. Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi. Solistisen koulutuksen musiikinopiskelijat identiteettinsä rakentajina. Oulun yliopisto: Oulu University press. Väitöskirja.

Hoffer, C. R. & Hoffer, M. L. 1982. Teaching Music in the Elementary Classroom. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Huhtinen-Hildén, L. 2012. Kohti sensitiivistä musiikin opettamista. Ammattitaidon ja opettajuuden rakentumisen polkuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Irving, D. 2002. Ammatti: muusikko. Opas esiintyjälle. Suom. Kaija Nuoranne. Helsinki: Yliopistopaino

Jokiniemi, S. 2005. Opettajien informaatiohorisontit. Ammatillisen tiedon hankinta ammatti-identiteetin näkökulmasta. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Juntunen, M-L 2011. Musiikki. Teoksessa S. Laitinen, A. Hilmola & M-L. Juntunen (toim.) Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. vuosiluokalla. Koulutuksen seurantaraportti 2011:1, 18–94. Helsinki: Opetushallitus.

Juntunen, M-L. 2017. Virkaanastujaisesitelmä: Musiikinopettajaihanteita ennen ja nyt: musiikinopetuksen laaja-alaisesta ammattilaisuudesta kohti yhteiskunnallista vastuullisuutta.

https://www.uniarts.fi/sites/default/files/Virkaanastujaisesitelmä%20Juntunen_0.pdf

Viitattu 12.4.2018

Juuti, S. & Littleton, K. 2010. Luovuus identiteettityössä – muusikoiden identiteetit muutoksessa. Teoksessa K. Collin, S. Paloniemi, H. Raasku-Puttonen & P. Tynjälä (toim.) Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki: WSOYpro Oy

Juvonen, A. & Anttila, M. 2003. Musiikkikasvatuksen opiskelijoiden käsityksiä musiikista ja sen opettamisesta koulussa. Teoksessa Juvonen, A. & Anttila, M. (Toim.) Näkökulmia musiikkikasvattajien koulutukseen Suomenna ja Virossa – kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta osa 2. Joensuu: Joensuu yliopisto, 129–135.

Karjalainen, I. 2009. Muusikoksi vai pedagogiksi? Musiikinopiskelijoiden ammatti-identiteetin muodostuminen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Pedagoginen opinnäytetyö.

Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Koski, A. 2016. Musiikinopetus muuttuu: Luovuus ja itse tekeminen painottuvat. Keski-Uusimaa. 1.9.2016. <https://www.keski-uusimaa.fi/artikkeli/428318-musiikinopetus-muuttuu-luovuus-ja-itse-tekeminen-painottuvat> Viitattu 22.9.2018

Laine, T. 2001. Miten kokemuksia voidaan tutkia? Fenomenologien näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittavalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–44.

Levitin, D. J. 2010. Musiikki ja aivot. Ihmisen erään pakkomielteen tiedettä. Suom. Timo Paukku. Helsinki: Hakapaino. Englanninkielinen alkuperäisteos 2006.

Moisala, P. & Valkeila, R. 1994. Musiikin toinen sukupuoli: naissäveltäjiä keskiajalta nykyaikaan. Helsinki: Kirjayhtymä

Muukkonen, M. 2011. Koulujen musiikinopetuksen järjestämisen haasteita ja näkymiä musiikin aineopettajakoulutukseen. Teoksessa M. Muukkonen, M. Pesonen & U. Pohjannoro (toim.) Muusikko eilen, tänään ja huomenna. Näkökulmia musiikkialan osaamistarpeisiin. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, loppuraportti. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 13/2011. Helsinki: Cosmoprint Oy, 26–38.

Niskanen S, 2005. Hermeneuttisen psykologian tieteenfilosofinen traditio. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus, Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Tartu: Dialogia Oy

Nurminen, R. 1993. Ammattikäsitys opettajan työn lähtökohtana. Teoksessa A. Eteläpelto & R. Miettinen (toim.) Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Helsinki: Painatuskeskus Oy

Närvi, J. 2014. Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistyminen ja vanhempien hoivaratkaisut. Väitöskirja. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Tampereen yliopisto. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Opetushallitus. 2014. Valtakunnallinen opetussuunnitelma. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf Viitattu 12.4.2018

Pohjannoro, U. 2010. Näkökulmia musiikinopetuksen arkeen. Nuorten musiikkikasvattajien kokemuksia ja tulevaisuusnäkymiä. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 11. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 11/2010.

Salo, U-M. 2015. Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa S. Aaltonen & R. Högbacka (toim.) Umpikujasta oivallukseen. Reflektiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 167–190.

Savolainen, S-M. 2016. ”Silloin se jysähti: sähköbasso!” Rytmimusiikkia soittavien naisten instrumenttivalinta ja soittamisen motivaatio. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma.

Stenström, M-L. 1993. Ammatillisen identiteetin kehittyminen. Teoksessa A. Eteläpelto & R. Miettinen (toim.) Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Helsinki: Painatuskeskus Oy

Stephens, J. 1995. Artist or teacher? International Journal of Music Education 25, 3–13.

Taideyliopisto. 2014. Musiikkikasvatuksen pääsykokeissa haetaan koulutettavuutta. 19.09.2014. <http://www.uniarts.fi/uutishuone/musiikkikasvatuksen-p%C3%A4%C3%A4sykokeissa-haetaan-koulutettavuutta> Viitattu 30.3.2018

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10. uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi

Vartiainen, T. & Meuronen, V. 2013. Musiikinopettajuuden ydintä etsimässä. Musiikinopettajuuden hahmottuminen opettajuuden, muusikkouden ja asiantuntijuuden näkökulmasta. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.

LIITTEET

LIITE 1. Kutsu alkukartoitukseen ja ohjeet tutkimuksen etenemisestä

Hei!

Olen Maija Rautasuo, 23-vuotias Kuusankoskelta lähtöisin oleva tuleva luokan- ja musiikinopettaja. Opiskelen neljättä vuotta Itä-Suomen yliopiston Savonlinnan kampuksella ja viimeiseen opiskeluvuoteen kuuluu olennaisesti pro gradu -tutkielma. Minun graduni käsittelee *Kymenlaaksolaisten musiikinopettajien kokemuksia muusikkoudesta* ja koska aiheeni kattaa nimenomaan vain Kymenlaakson musiikinopettajat, on juuri sinun vastauksesi tärkeä ja arvokas. Haastateltavalta edellytän musiikinopettajan pätevyyttä ja jos täytät tämän kriteerin, pyydän sinua mukaan tutkimukseeni.

Musiikinopettajan työnkuva on kokenut suuria muutoksia vuosien saatossa ja nykyään musiikinopettaja onkin oman alansa moniosaaja. Opettajalta täytyy hoitua niin joulujuhlan äänentoisto, kuoronjohto kuin säästys tilanteessa kuin tilanteessa sekä uusimpien hittien nuottaminen. Ja tämä on vasta alkusoittoa. Musiikinopettaja on ensisijaisesti musiikkikasvatustaja, mutta onko hän verrattavissa myös muusikkoon? Mikä oikeastaan tekee muusikon? Mikä on sukupuolen ja perheellisyyden merkitys muusikkokokemukselle? Voiko muusikkoudesta olla hyötyä musiikinopettajan työssä? Tutkimukseni käsittelee mm. näitä teemoja ja pyrkii tuomaan esille musiikinopettajien omia muusikkokokemuksia ja pohtimaan onko muusikkous musiikinopettajuuden edellytys.

Tutkimusaineisto kerätään kahdessa osassa. 1. osa toteutetaan lomakkeen muodossa ja 2. osa haastatteluna. Ensimmäisen osion kysymykset ovat jokaiselle haastateltavalle samat, mutta toisen osan kysymykset johdetaan edellisen osion vastauksista mahdollisimman informatiivisen tutkimusaineiston saamiseksi. Toisen osion haastattelut sovitaan myöhemmin tämän kevään aikana jokaisen haastateltavan kanssa henkilökohtaisesti.

Olisin erittäin kiitollinen vastauksestasi!

Jos sinulla on jotakin kysyttävää tutkimuksesta tai jostakin haastattelun kysymyksestä, ota minuun rohkeasti yhteyttä puhelimitse tai sähköpostitse. Graduni ohjaajana toimii professori Antti Juvonen (antti.juvonen@uef.fi). Myös häneltä voi kysyä graduun liittyviä kysymyksiä.

Pääset alkukartoitukseen tämän linkin kautta. Mikäli sinulla on ongelmia lomakkeen tai linkin kanssa, otathan minuun yhteyttä!

<https://goo.gl/forms/vY896VWagxX7wq0T2>

Mikäli suostut haastateltavaksi graduuni, on **haastattelunumerosi** _____.

Ystävällisin terveisin

Maija Rautasuo
 maija.rautasuo@hotmail.com
 p. 040 0242876

LIITE 2. Alkukartoituskysely

Muusikko, musiikkikasvattaja vai molemmat?**Kymenlaaksolaisten musiikinopettajien kokemuksia muusikkoudesta.**

Tämä on haastattelun ensimmäinen osio, jossa kartoitetaan haastateltavien taustoja. Toisen osion kysymykset laaditaan jokaiselle haastateltavalle erikseen.

***Pakollinen**

1. PERUSTIEDOT

1. Haastattelunumero (lukee sähköpostissa) *

2. Ikä: *

3. Sukupuoli: *

Mies

Nainen

Muu

En halua kertoa

4. Kuinka monta vuotta olet toiminut musiikinopettajana? *

5. Opetan: (voit valita useamman vaihtoehdon) *

Alakoulu

Yläkoulu

Lukio

Kansalaisopisto

Muu:

6. Onko sinulla lapsia? *

Kyllä

Ei

1. MUSIIKKITAUSTA

7. Jos olet opiskellut jotakin instrumenttia, kerro lyhyesti MITÄ, MISSÄ ja KUINKA KAUAN.

8. Mikä on korkein suorittamasi tutkinto/tasosuoritus instrumenttiopinnoissa?

9. Käytkö soitto- tai laulutunneilla työn

ohella? *

Kyllä

En

10. Keikkailenko työn ohella? *

Kyllä

En

3. AMMATTI-IDENTITEETTI

11. Musiikki on minulle: (voit valita useamman vaihtoehdon) *

Toinen ammatti

Harrastus

Tapa viettää aikaa

Muu:

12. Koetko oman musiikkitaustasi rikkaittavan työtäsi musiikinopettajana? *

Kyllä

En

13. Oletko joskus harkinnut jättäväsi musiikinopettajan työt ja ryhtyväsi täysipäiväiseksi muusikoksi? *

Kyllä

En

14. Kirjota tähän vapaa määräelmä termille muusikko. *

15. Kuinka suuri osa sinusta musiikin toimijana on muusikkoa ja kuinka suuri osa musiikkikasvattajaa? Merkitse prosentteina.

LIITE 3. Haastattelukysymykset

Kaikki haastattelukysymykset listattuna, ei henkilöittäin eriteltyinä

- Koetko perhe-elämän rajoittaneen musiikin tekemistä tai vaikuttaneen muusikkouteesi?
- Jos sinulla ei olisi perhettä, tekisitkö enemmän muusikon töitä?
- Sinulla ei ole lapsia. Koetko, että olet vapaampi toteuttamaan muusikkoutta?
- Koetko sukupuolen vaikuttavan muusikkouteen, sen kokemiseen ja toteuttamiseen? Perustele vastauksesi.
- Käytätkö loma-aikoja omaan keikkailuun (esim. kesäloma)?
- Millaista keikkaa itse teet?
- Miten työvuodet ovat kehittäneet muusikkouttasi?
- Opetat monella eri kouluasteella. Pääsetkö hyödyntämään muusikkouttasi kaikilla näillä kouluasteilla vai onko niissä eroja?
- Onko musiikkikasvattajan työ kehittänyt sinua muusikkona vuosien varrella? Jos kyllä, miten?
- Onko muusikkous hyvän musiikkikasvattajan edellytys?
- Millä tavalla oma musiikkitaustasi rikastuttaa työtäsi musiikinopettajana?
- Millaista hyötyä instrumenttiopinnoistasi on ollut työelämän kannalta?
- Et ole suorittanut mitään tutkintoja, vaikka monia soittimia onkin hanskassa. Koetko sillä olevan vaikutusta muusikkokokemukseesi?
- Auttaako muusikkous seuraamaan ajan trendejä musiikkipiireissä (esim. tuotko biisejä musatunneille)?
- Kerro lyhyesti miksi olet päättänyt käydä soitto- /laulutunneilla työn ohella.
- Miksi et käy soitto- tai laulutunneilla työn ohella? Haluaisitko käydä, mikä estää?
- Koetko paineita kehittää jatkuvasti omaa osaamistasi musiikinopettajana tai muusikkona?
- Onko opettajuudesta haittaa muusikkoudelle tai toisin päin?
- Miksi on estänyt sinua siirtymästä täysipäiväiseksi muusikoksi?
- Mikä sai sinut jättämään muusikon työt ja ryhtymään musiikkikasvattajaksi?
- Kuinka suuri osa sinusta musiikin toimijana on muusikkoa ja kuinka suuri osa musiikkikasvattajaa?
- Vapaa sana aiheen tiimoilta.